

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI
SPORDA PSİKO-SOSYAL ALANLAR YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SPORCULARIN KAZANMAYA YÖNELİK ALGILARININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kutluay OKUR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Özbay GÜVEN

ANKARA
Ocak 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü**

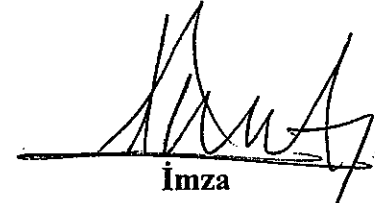
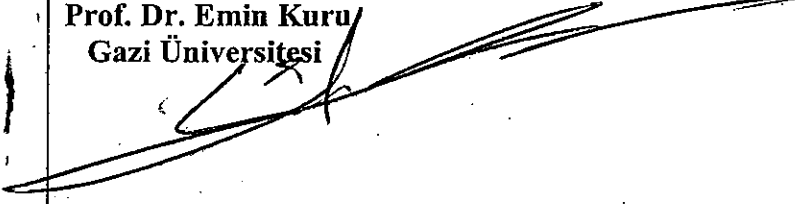
**Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı
çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından
Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.**

Tez Sayınma Tarihi: 16.03.2012

**İmza
Prof. Dr. Özbay Güven
Gazi Üniversitesi
Jüri Başkanı**

**İmza
Prof. Dr. Emin Kuru
Gazi Üniversitesi**

**İmza
Yrd. Doç. Dr. H. Mehmet Tunçkol
Karadeniz Teknik Üniversitesi**

İçindekiler

Sayfa No

Kabul ve Onay.....	I
İçindekiler.....	II
Tablolar	V
Kısaltmalar	VII
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Spor ve Spor Ortamı.....	6
2.1.1. Spor Olgusu.....	7
2.1.2. Spor Ortamı.....	9
2.1.3. Sporda Rekabet.....	10
2.1.4. Sporseverlik	12
2.1.5. Yarışmaseverlik	16
2.1.6. Sporcunun Sorumluluğu ve Ödev Etiği.....	17
2.2. Sporda Kazanmak ve Kaybetmek.....	18
2.2.1. Sporcunun Kazanma Duygusu.....	18
2.2.2. Sporcunun Hedef Belirlemesi.....	20
2.2.3. Sporcunun Kazanması ve Kaybetmesi.....	22
2.3. Algı ve Spor.....	28
2.3.1. Algı.....	28
2.3.1.1. Algılamanın Fiziksel ve Fizyolojik Yanı.....	29
2.3.1.2. Algılama Süreci.....	31
2.3.1.3. Algısal Örgütlenme.....	34
2.3.1.4. Algısal Yorumlama.....	35
2.3.2. Algı ve Spor İlişkisi.....	38

2.4. Araştırma Konusu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	39
2.4.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	40
2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	43
3. GEREÇ VE YÖNTEM	47
3.1. Araştırmanın Yöntemi	47
3.2. Araştırma Grubu	47
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Formunun Hazırlanması	48
3.3.2. “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nin Hazırlanması.....	49
3.3.3. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nin Geçerlilik Çalışması.....	50
3.4. Veri Toplama Araçlarının Saha Uygulama Süreci.....	56
3.5. Verilerin Analizi	56
4. BULGULAR	57
4.1. Sporcuların Demografik Özellikleri.....	57
4.2. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Analiz Sonuçları....	58
5. TARTIŞMA	65
6. SONUÇ	70
7. ÖZET	73
8. SUMMARY	74
9. KAYNAKLAR	75
10. TEŞEKKÜR.....	85
11. EKLER	86
Ek-1. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü’nün Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu’na Yazdığı İzin Yazısı.....	86

Ek-2. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'na Yazdığı İzin Yazısı	87
Ek-3. "Sporcuların Kazanma Algısı Ölçeği" Açık Uçlu Soru Formu.....	88
Ek-4. Kişisel Bilgi Formu	89
Ek-5. "Sporcuların Kazanma Algısı Ölçeği"	91
12. ÖZGEÇMİŞ	92

Tablolar

Sayfa No

Tablo 1. KMO ve Barlett Testi Sonuçları.....	51
Tablo 2. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 3. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Faktör Yapısı.....	53
Tablo 4. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 5. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları....	54
Tablo 6. Madde-Toplam Test Korelasyon Sonuçları.....	55
Tablo 7. Sporculara Ait Demografik Bilgiler.....	57
Tablo 8. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Dağılımı.....	58
Tablo 9. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları.....	58
Tablo 10. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Spor Branşına Göre Dağılımı.....	59
Tablo 11. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Spor Branşına Göre T-Testi Sonuçları.....	60
Tablo 12. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Sporculuk Yaşı ve Kazanma Algısı Korelasyon Sonuçları.....	60
Tablo 13. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Millîlik Durumuna Göre T-Testi Sonuçları.....	61
Tablo 14. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Spordaki Statüye Göre Dağılımı.....	61
Tablo 15. Spordaki Statü ve Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Korelasyon Sonuçları.....	62

Tablo 16. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Sınıflara Göre Anova Testi Sonuçları.....	62
Tablo 17. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Akademik Başarıya Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	63
Tablo 18. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Gelir Durumuna Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	63
Tablo 19. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Anne Öğrenim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları.....	64
Tablo 20. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Baba Öğrenim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları.....	64

Kısaltmalar

f: Frekans

KAÖ: Kazanma Algısı Ölçeği

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin

N: Toplam sayı

Ort: Ortalama

P: Anlamlılık

p: Page

S: Sayfa

SS: Standart Sapma

1. GİRİŞ

Sporun tarihî, insanın doğa koşulları ile tanışarak, ona uyması, doğada egemen olmaya başlaması ve kendisini korumak için tek araç olan vücudu ile adalelerini geliştirmesiyle başlar. Başlangıçta sporun insanların fazla enerjilerini boşaltmak, sağlığını ve güzelliğini korumak, serbest zamanlarını değerlendirmek, barışa katkıda bulunmak ve ticarî yararlar sağlamak gibi amaçlar için yapılmadığı kesindir. İnsanlık tarihî ile insanın korunma ve güvenliğini sağlama mücadelesi de birlikte başlamıştır¹.

Spor; insanın, doğayla savaşıırken kazandığı ana becerileri ve geliştirdiği araçlı-araçsız savaşım yöntemlerini, serbest zamanlarındaki artışa bağlı olarak, tek tek ya da topluca; barışçı biçimde ve benzetim yoluyla, oyun, oyalanma ve işten uzaklaşma için kullanmasına dayalı estetik, teknik, fizik, yarışmacı ve toplumsal bir süreçtir².

Disiplinler arası yapısıyla, zaman içinde kendi alanına ait eğitimi, yönetimi, sosyolojisi, psikolojisi, politikası, felsefesi, hekimliği, ekonomisi, beslenmesi, tarihî ve hukuku olan spor kavramının birçok tanımı yapılmaktadır. Bu kadar öneme haiz olan spor, içinde; disiplini, fedakârlığı, kazanma ve kaybetmeyi hazmedebilme gibi özellikleri de barındırmaktadır. Sporun varlığı; insan hayatını renklendiren, tek düzelikten kurtaran ve aynı zamanda da sağlığını korumaya yardım eden bir gerçekliktir. Hayatta çok az aktivite bireyleri bambaşka bir düşünce sistemine, fizikî duruma ve duyu yoğunluğuna taşıyabilme özelliğine sahiptir³.

Her dönemde spor, bilinçli veya bilinçsiz olarak yapılmış sosyal bir faaliyettir. Yaşam kavgalarını, ayakta kalma mücadelelerini beden gücüne dayandıran erken dönem insanı, beden gücünü ihmal ederse onu hayatıyla ödemesi gerekebilirdi. “Güçlü olan yaşar” ilkesinin egemen olduğu tarihi akış içerisinde, her dönem güçlü ve diri olmak gerekirken, hastalık ve sakatlıkların giderilmesinde, hüznün ve sevinç günleri törenlerinde, her

türlü bir araya gelişte düzenlenen fiziksel aktiviteye dayalı etkinliklerde, “spor”un var olduğu görülür⁴.

Günümüzde spor anlayışı; toplum fertlerinde potansiyel enerjiyi bedenen ve zihnen en yararlı olacak şekilde tüketmek, kişilerde ve toplumda sağlıklı ilişkilerin oluşmasına imkân sağlamaktır. Spor yalnızca başkalarına hayranlık duyarak seyredilmeyi değil, bizzat yapılmayı da gerektirmektedir. Böylece spor olgusu, çeşitli durumlarda insanı dengeli bir şekilde mutluluğa götüren araç olarak ortaya çıkmaktadır⁵.

Spor, insanın aklını ve vücudunu kullanarak rakibine, kendisine, tabiata, mesafeye ve zamana karşı, eşit kurallar içerisinde yaptığı bir mücadele şeklidir. Sporun temelinde mücadele ve rekabet unsuru vardır. Spor, kişilerde ve toplumda sağlıklı ilişkilerin oluşmasına olanak sağlayan, kurallara saygıyı ve sosyal barışa inanmış bireyleri kazandıran bir araçtır¹. Spor, kişinin kendisiyle yaptığı mücadele ve genellikle başkalarıyla yaptığı yarış olarak da tanımlanabilir⁶.

Spor, daha hızlıya, daha güçlüye, daha yükseğe ulaşmak için yapılan büyük bir mücadele ve aynı zamanda evrensel ilke ve kurallarla yapılan bir oyun, yarış ve eğlencedir. Spor, yarışma ve rakip olmanın yanında sevgi, barış ve kardeşlik duygularını da içermelidir. Spor müsabakalarının amacı, sportmence yarışmak ve kazanırken sporcuları, yöneticileri, taraftarları, kulüpleri ve hatta toplumları birbirine yakınlaştırmak ve dostluk bağlarını kuvvetlendirmek olmalıdır⁷. Modern Olimpiyat Oyunları’nın kurucusu olan Baron Pierre de Coubertin, gençliğin spor yoluyla eğitilmesi gerektiğini ve böyle bir sistemde yetiştirilmiş olan gençlerin daha sağlıklı neslin birer parçası olacağını belirtmiştir⁸.

Sporcu sporu, profesyonelce ya da amatörce yapmaktadır. Amatör sporcuların spordaki amacı; spora katılım, sağlığı korumak, güçlü olmak, dinlenmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek ve sosyal etkileşim halinde olmaktır⁴. Profesyonel katılımcılar için ise spor, sadece bireysel

sonuçlar sunar; bu da müsabakalarda rekabet ederken kazanmayı asıl amaç haline getirir⁹.

Müsabakalar, sporcuların sosyal saygınlığının artmasına katkıda bulunarak, rekabet kültürünün gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü müsabakalar, sporcuların kendi yeteneklerini keşfetme ve sonuna kadar geliştirmenin en etkin yollarını araştırma davranışını oluşturmalarını ve geliştirmelerini gerektirir. Her müsabakanın gerektirdiğı yetenekler farklıdır. Dolayısıyla farklı spor dallarında farklı yeteneklere sahip sporcuların şanslı olması söz konusudur. Bu çerçevede müsabakalar, kazanma şansı konusunda bir fırsat eşıtlığı vaat etmektedir. Bu durum müsabakaların sosyal saygınlığını ve istenilirliğini arttırıcı etkiler yaratmaktadır⁴.

Sporda kazanmak söz konusu olduğunda tüm insanların aklına ilk olarak sonuç gelmektedir. Yani; bir müsabaka sonucunda bir takımın veya bir sporcunun karşıındakini mağlup etmesidir. Hlbuki, kazanmak söz konusu olduğunda olayın temeline inmek gerekmektedir. Kazanma duygusu sporcuda nasıl oluşuyor, o duygu sporcuya nasıl yerleşiyor, bu doğrultuda kendisine nasıl hedefler belirliyor, nasıl bir disiplinle çalışıp, kazanan sporcu olma özelliğine nasıl ulaşılıyor bunları incelemek gerekmektedir.

Sporcular, kazanmak için, belirli bir seviyeye gelme veya performanslarını bir önceki performanslarının üzerine çıkarma istek ve hedefi içerisinde olurlar. Bireylerin bu süreç içerisinde hedeflerine ulaşmaya yönelik farklı davranışlar sergiledikleri görülür. Sporda kazanma duygusu, sporcuların hedeflerine odaklanmalarını sağılar¹⁰.

Müsabakalar, “kazanmaya odaklanma ve kaybetmeyi hazmetme” veya “kazanma ve kaybetmeyi yaşıamın bir parçası olarak görme” anlayışının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Müsabakalar daima kazanmak için yapılır. Ancak her müsabakada bir tarafın kaybetmesi kaı-

nılmaz olabilir. Bu bağlamda müsabakalar; kazanmanın veya kaybetmenin bir başlangıç veya son olmadığını, aksine; bir mücadele sürecinin kaçınılmaz parçası olduğu anlayışının gelişmesini sağlayacaktır.

Paul Weiss;” Bir sporcunun istediği başarı, daha önce kazanılmış olanlardan daha büyük bir müthişliktir” demiştir. İşte bu çaba özel bir eylem alanlarını gerektirir. Bireyler tüm beden ve zihinsel güçlerini, tüm becerilerini, tüm duygularını yoğunlaştırıp, kullanarak birbirlerine karşı gelirler; bir çekişme, birbirine karşı mücadele ortamı yaratırlar, fakat kavga etmezler; tüm güçleriyle saldırılar, fakat düşman değildirler, sanki birbirlerinin elinden tutup, geliştirirler, yüceltirler⁷.

Sporda kazanmak sanıldığı kadar kolay değildir. Kazanmak; müsabaka sonucunda yalnızca bir elin havaya kalkmasından ibaret değildir. Kazanmayı bu kadar basite indirgememek gerekmektedir. Kazanmak için yapılan antrenmanları, yerleşen sporcu kişiliğinin kazandırdıkları da vardır. Yani müsabaka sonuçtan ibaret değildir.

“Hak Ettik ve Kazandık” sözü sıklıkla duyulmaktadır. Bu cümlede de açıkça belirtildiği gibi hak edilir ve kazanılır. Kazanmakta birçok faktör etkili olmaktadır. Öncelikle sporcunun içsel motivesi, kazanmayı istemesi ve sonrasında, rakip, antrenör, taraftarlar, yöneticiler ve basın mensupları etkili olmaktadır.

Kazanan sporcu, başarıya açtır, kazandıkça tekrar kazanmak istemektedir. Sporcu kendisini bir sonraki müsabakaya bu şekilde motive etmektedir. Sporcu önce kimliğini kazanır, sonra müsabakayı kazanır ve en sonunda da kazanan sporcu olma özelliğini, saygınlığını kazanır.

Sonuç olarak kazanmak, sporcunun müsabakada başarılı olmak için çabası, kaybetme ile yüz yüze gelmesine rağmen ısrar etmesi ve başarıdan elde edeceği gurura doğru yönelmesidir.

“Sporcuların Kazanmaya Yönelik Algıları” ile ilgili olarak, yapılan araştırmalar ve literatür taramaları sonucunda, herhangi bir ölçek bulunamamış ve bu konuyla ilgili olarak doğrudan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bütün bunlardan yola çıkarak; bu ölçeği sporculara uygulayarak elde edilecek bulgular; sporcuların kazanmaya yönelik algılarının saptanmasına, sporcuların kendilerini daha iyi tanımlayabilmelerine, o zamana kadar ki birikimlerinin daha fazla farkına varabilmelerine, dolayısı ile müsabaka öncesi ve müsabaka dönemlerinde sporculara yararlar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı; sporcuların kazanmaya yönelik algılarını belirlemek: bu algıların; sporcuların kişisel bilgilerinden elde edilen bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırarak ortaya koymaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. SPOR VE SPOR ORTAMI

Günümüzde sporun öneminin gittikçe artması, onun ne olduğunun belirlenmesini, bilinmesini daha çok gerektirmektedir. Herkes bir bakımdan sporu anlatmaya çalışmaktadır, fakat sporun ne olduğu hep belirsiz kalmaktadır¹¹.

“Spor Nedir?” sorusunun yanıtını bir tanıma sıkıştırmak hiç kolay değildir. Herhangi bir tanıma dayanmaktansa, spor olayına gidip, orada saptanacak temel özelliklerden yola çıkarak sporun belirlenmesine gitmek daha aydınlatıcı olacaktır¹¹.

Spor bir doğal olgu değildir. İnsan tarafından oluşturulmuş, yaratılmış, geliştirilmiş, düzenlenmiş, gerekli görüldüğünde yeniden düzenlenecek ve geliştirilecek olan yapay bir olgudur. Spor bir kültür olayıdır. Sporun dayandığı hareket, beceri, kabiliyet, oyun yeteneği doğaldır¹¹.

Spor; fayda amaçlı günlük-zorunlu yaşama özgü değildir. Spor amacı kendisi olan bir eylemdir. Spor, harekete dayanan sembolik bir oyun olması bakımından sembolik bir yaşamadır. Spor yapan insan sembolik yaşayan insandır. Spor yaparken yoğun bir uğraş verilir: İnsan terler, yorulur, sakatlanır, kızar, coşar, sevinir, hüzünlenir... Bütün bunlar o sembolik yaşamda gerçekleşmektedir⁷.

Günümüzde bireyler spora; eğlence, sağlık, statü, sosyalleşme ve şampiyonluk kazanma amacı ile katılmaktadır. Performans amaçlı yapılan sporlarda, sporcular yoğun baskılar altına girmekte ve müsabaka ortamından fazlaca etkilenmektedirler. Yapılan sporun özelliklerine bağlı olarak spor ortamında, sporcu; gerek müsabakadan önce gerekse müsabaka sırasında ve sonrasında zaman zaman ya da sürekli olarak gerginlik ve huzursuzluk yaşayabilir. Müsabaka, sporcuların uzun süre fiziksel ve

psikolojik hazırlık döneminin ardından, tüm fiziksel ve ruhsal kapasitesini sergilemeye çalıştığı ve kendisini sınıadığı bir tür etkinliktir¹².

Spor, özü gereği yapıldığında kazanmakta, kaybetmekte yaratıcı mücadelenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Her ikisinin de kendisine özgü bir güzelliğı vardır. Her ikisi de insan yaşamına katılmaktadır, değerlidir ve önemlidir. Bu insanın özü gereği değerli ve önemli bir varlık olmasından ileri gelmektedir. Bir yaşama olayı olarak sporun büyüklüğü de burada; insana kendisini göstermesindedir⁷.

Spor her türlü gerilim, sertlik ve zorlamaya karşın bireyin yaptığından zevk aldığı, kendisinden hoşnut olduğu, rakibine dost olduğu ve katlanabildiğı, düzeyini yitirmediğı bir yaşama ortamıdır⁷.

2.1.1. Spor Olgusu

Spor, çok geniş bir eylem alanı kapsamaktadır. Tarihsel açıdan bakıldığında, en eski toplumlarda bile sportif etkinlikleri görmek mümkündür. Değişik anlayışlarla biçimlenmesine, adının da spor olmamasına karşın, eski uygarlıklarda ve günümüzün ilkel uygarlık düzeyindeki toplumlarında bulunan bu etkinliklerin çağdaş sporla aynı insan gerçekliğine dayandıkları kuşku götürmemektedir. Böylesine eski, köklü bir eylem gerçek biçimini bulmaya özellikle 19.yy'ın sonlarındaki gelişmelerle başlamış, 20.yy'da büyük atılımlarını gerçekleştirerek çok yönlü ve insan yaşamında ağırlıklı olarak ortaya çıkmıştır⁷.

Tarihte spor denilince hep Antikçağ anımsanır. Antikçağın önemi, sporu günümüze yansıyacak şekilde işlemiş olmasından gelmektedir. Oysa Antikçağda sözcük olarak spor yoktur. Antikçağda iki spor etkinliğı bulunmaktadır. "Gymnastik" ve "Agonistik". Bunları günümüz diline çevirildiğinde, "Beden Eğitimi" ve "Yarışma Sporları" terimleri ile karşılaşılmaktadır. Bu ikisi sporun temel taşıyıcısı olarak görülebilir. Fakat gün-

müzde spor yarışmanın ötesine taşmış ve yarışmayı da kuşatan “Sportif Mücadele” ya da “ Sportif Uğraş” önem kazanmıştır⁷.

Spor kavramı 14.yy.’da, İngiltere’de başlayan ulusallaşma hareketiyle ortaya çıkmıştır. İngiliz diline girmiş Latince sözcüklerin, İngilizleştirilmesi amacıyla başındaki ekler atılınca “disport”, “dysport”, “dsport” biçimindeki kullanımlardan geriye “sport” kalmıştır. Sözcüğün bu günkü alanına ulaşabilmesi için, Rönesans’dan başlayan ve 19.yy.’a kadar uzanan insanla ilgili değişik çalışmaların belli bir olgunluğa ulaşması gerekmiştir⁷.

Spor sözcüğünün ilk kullanımları eğlenme, gevşeme, rahatlatma anlamlarını içermektedir. Bu içeriği daha da yoğunlaştıran Ortega Y Gasset’in yorumudur. Ortega sporu; “Liman’daki Yaşam” anlamına gelen “de porto” olarak düşündüğünü belirtmektedir. Gemi uzun, yorucu ve tehlikeli seferlerden sonra limana yanaşır. Yüklerin boşaltılması, yeniden yükleme uzun zaman alır. Bu süreçte denizciler, limanda oyun oynarlar. Bu oyunlar zorunludur, eğlendiricidir, coşkuludur, rahatlatıcıdır ve gemicinin yeni seferlerin zorluklarına hazır olmasını, hatta güçlenmesini sağlarlar. “De porto” spor sözünü en iyi veren açıklamalardan biridir⁷.

Spor, sözcük olarak İngiltere’de ortaya çıkar. Günümüze kadar uzanan gelişmesi de 19.yy. Avrupa Kültürü içinde olur. Bu bağlamda İsveç’te Cimnastik, Almanya’da Turnen, İngiltere’de Kolejlerdeki spor etkinlikleri önemlidir. O dönemde sporun öz yapısına uygun bir spor anlayışından söz etmek oldukça zordur. Spor, başarılı insan, iyi vatandaş, sömürge ülkelerinde ana vatana bağlı, iyi yönetici yetiştirmenin, yani eğitimin ve bu sırada da eğlenmenin bir aracıdır⁷.

İnsan’ın doğal özellikleri; örneğin, harekete zorunlu olmak, oyun oynayan bir varlık olmak, yaşamak, rekabet duygu ve bilinci bulunan bir varlık olmak vb. bu tür etkinliklerin her toplumda bulunmasının nedeni-

dir. Spor belli bir bilince dayanan bir irade olayıdır. Bu nedenle yalnızca insan spor yapar⁷.

Spor yalnızca belli özelliklere sahip olan insanların yapacağı bir etkinlikte değildir. Çoğu zaman, sporu yalnızca sporda başarılı insanların yapacağı, sporun şampiyonluk, birincilik, rekortmenlik için uğraş verenlerin bir etkinliği olarak düşünenler bulunabilmektedir. İnsanın varlık yapısı spora uygun olduğu için, spor vardır. Dolayısı ile her insan spor yapabilir. Spordaki üstün başarılar, içimizdeki spor yapan insanlardan bazılarının sahip olduğu bir özelliktir⁷.

2.1.2. Spor Ortamı

Her spor bir spor ortamında yapılır. Spor ortamı yapılan spora göre değişir; Spor ortamı yapılan sporun yapısı uyarınca, hatta o sporun bir parçası, bir bölümü olarak ortaya çıkar ve düzenlenir. Spor ortamı aynı zamanda müsabaka için zorunlu olan eşitliği sağlar. Eşitliğin bozulduğu, aksadığı veya bulunmadığı yerde spor olayı da bitmiştir. Bu bakımdan doping, hakemle veya karşı tarafın oyuncusuyla anlaşma ve benzeri girişimler yalnızca eşitliği bozmakla kalmamakta; daha kötüsü Spor Olayını ortadan kaldırmaktadır. Böyle bir ortamda kaybetmek, kaybetme sayılmamaktadır⁷.

Spor ortamı, müsabaka türü sporlarda uluslar arası ölçülerle belirlenmiştir. Örneğin; Basketbol'da potanın yüksekliğinden, topun çapına ve ağırlığına kadar her şey, her yerde aynı olmak zorundadır. Spor ortamının yapılan sporun kurallarıyla da bütünleşmesi gerekir: Onlar da yine uluslar arası belirlenimle her yerde aynıdırlar. Dolayısı ile sporcu, nerede spor yaparsa yapsın, evrensel geçerliliği bulunan bir ortak spor ortamındadır. Dünyanın her yerinde, aynı spor ortamında, aynı kurallar uyarınca yapılan bir karşılaşmada sporcu kurallardan birine veya birçoğuna uymaz-

sa, yapılan uyarıları da dikkate almazsa spor ortamı dışına çıkartılabilir. Bu bakımdan spor ortamı bir belirleme ve bir zorlama, bir yaptırımdır⁷.

Sportif mücadele ancak spor ortamında gerçekleşebilir ve buradaki kaybetmek, sporun kendisi, spor ortamı gibi gerçek bir kaybetme değil, öyle kabul edilen, oyuna özgü bir kaybetmedir⁷.

2.1.3. Sporda Rekabet

Rekabet kavramının ilk çağrıştırdığı, iktisadî yaşama alanıdır. Arz, talep, satma, satın alma dolayısı ile kazanma olayının gerçekleştiği her yerde kapalı ya da açık, ilkeli ya da ilkesiz bir rekabet olayı ortaya çıkmaktadır⁷.

Rekabet genel olarak aynı amacı gözeten, aynı üstünlüğü, başarıyı elde etmek isteyen bireyler, topluluklar veya toplumlar arasında çekişme ve mücadeledir. Rekabet için iki karşıt güç gerekmektedir. Rekabetin gerçekleşmesi için en az iki insan ve bir ortak amacın bulunması gerekmektedir. İki insan, İki birey olabileceği gibi, iki topluluk, iki toplumda olabilir; hatta “En büyük rakibim benim” sözünde dile getirildiği üzere aynı insanın kendisiyle, kendisine karşı bir uğraşıda olabilir. Rekabet bir mücadeledir, fakat her mücadele bir rekabet değildir. Rekabet; mücadelenin daha özel biçimidir⁷.

Rekabet, “Ben ve Öteki” ya da rakip arasında, aynı amaç bakımından gerçekleşir. “öteki”, aynı amaca ulaşmak isteyen veya “ben’in”, o amaca ulaşmasını engelleyendir. Bazı belirlemelerde olduğu gibi “öteki” küçümsenen biri değil, ciddiye alınan, benimsenen, neyi, nasıl, ne zaman yapacağı düşünülen önemli biridir⁷.

Sporun en önde gelen özelliklerinden birisi, doğasında rekabeti barındırmasıdır. Şampiyonu şampiyon yapan özelliklerin neler olduğuna değinilirken, kazanan sporcuların güdülerinin neler olduğu ve rekabeti hangi güdülerin yarattığı konusunda günümüzde yeterli bilgi bulunmamaktadır. Yine de, Martens'in müsabakayı bir süreç olarak gören ve rekabet davranışını açıklamasında kullandığı dört safhalı yaklaşımı en popüler yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Martens'e göre; rekabetçi davranış bir kişilik özelliğidir¹³.

Müsabaka, rekabete dayanan bir mücadeledir. Müsabakada karşılıklı bir mücadele biçimi bulunmaktadır. Rekabette ise gizlenmiş bir bilinç, ortaya çıkmadan sürdürme gibi gizli duruşlar bulunmaktadır. Farklı deyişle rakip olanlar, rekabeti her zaman sürdürebilirler, fakat yarışmak zorunda değildirler⁷.

Rakip; Bir ortak konuda veya aynı alanda aynı şeyi elde etmeye uğraşan kişiye denir. Aynı kökten türeyen rekabet ise; rakip olanların çekişmelerinin, uğraşlarının adıdır. Rakibin, rakibine fayda sağlaması rakip kavramının tanımına aykırıdır; rekabete ise hiç uymamaktadır⁷.

Müsabaka başladığında rakip (takım), karşı tarafa bir zorluk başka bir deyişle bir taktik kurar ve bunu gerçekleştirmeye çalışır. Karşı tarafın bu taktiği çözmesi, etkisiz kılması ya da bozması, kendisinin de farklı bir taktik geliştirmesini gerektirmektedir. Bu süreç karşılıklı olarak böyle sürer. Sporda mükemmelleşmeye ulaşmak için karşı oyuncunun daha iyi bir taktik geliştirmesi gerekmektedir. Farklı bir deyişle hücumu karşılayan rakibin daha mükemmel bir oyunla karşılık vermesi, müsabakanın düzeyini, kalitesini artırmaktadır. Sportmenlik anlayışı bulunmayan bu tür spor müsabakalarında rekabet ortamı bu şekilde gelişmektedir⁷.

Sportmenliğin gerçekleştiği müsabaka ortamında, rakipler birbirlerine karşı tüm güçlerini ortaya koymaktadırlar. Bu bir güç gösterisi değil, rakibe verilen önemdir, değerdir. Böylece sporun mükemmelleşme

etkisi uyarınca rakipler birbirlerini geliştirirler. Bu durum rekabetle temellenen bir tür dayanışmadır. Böylece sporcular müsabakadan zevk alır, rakibini dost görür, rakibini sever ve onu sayar, daha da önemlisi müsabakada spor önemli, sonuç önemsiz kalmaktadır⁷.

Bu konuyla ilgili olarak; 6 Aralık 2009 tarihli Fotomaç gazetesinde; Beşiktaş'ın sol kanatında görev alan sporcuları, İbrahim Üzülmaz ile İsmail Köybaşı, *“Başarı için birbirlerine destek verdiklerini, ilk 11 de yer alabilmek için birbirlerine rakip olduklarını, bu rekabetinde Beşiktaş'a büyük fayda sağladığını”* belirterek, İbrahim Üzülmaz: *“İsmail oynuyor diye kendimi bırakmıyorum, daha fazla çalışıp, görev verildiğinde daha fazla efor sarf ediyorum ve oynamak için mücadele ediyorum”* diyerek rakibin sporcunun kendisini geliştirmesindeki önemini vurgulamıştır¹⁴.

Sporda dayanışma rekabet içindir; rekabet dayanışmayı geliştirir. Bu doğrultuda spor olayı insanın; hem sporcu, hem de seyirci olarak, mutluluğu ve yücelişi olmaktadır⁷.

2.1.4. Sporseverlik

Sporcuların kişilikleri ve sportmence davranışları sürekli tartışılmaktadır. Etik veya ahlâkî davranış olarak da tabir edilen sportmence davranışın tartışmaları, tipik olarak özet değer yargılarını veya kanıt ve teorilerden ziyade fikirleri yansıtır¹⁵.

Sporseverlikte; oyunun nasıl sonuçlandığından ziyade nasıl oynandığına bakılmaktadır. Önemli olan skor değil spordur. Birinciliği, şampiyonluğu, ünvanı yakalayabilmek ve elde edebilmek için ne pahasına olursa olsun kazanmak değil, bu ulaşılabilecek zaferlere onurlu bir mücadele sergileyerek ulaşmak söz konusudur. Sporun efendilik, terbiye yarışı olduğunun ve insanlara güzel şeyler aktarılması olduğunun bilinmesi ge-

rekmedir. Bu sportif duygular içinde olmak, sportmenliği kabul etmek demektir¹⁶.

Sporseverlikte; performans ikincil bir role sahiptir, sadece kendisi için bir değeri vardır. Söz konusu olan başkasıyla mücadele etmek değil, kendi kararlılığını güçlendirmek, kişisel olanaklarını sonuna kadar kullanmaktır¹⁶.

Sportmenlik, sporcu erkek ya da sporcu kadından beklenen davranışlar olarak açıklanabilir. Sportmenliğin tanımı; “kaybedebilen ya da şikâyet etmeden mağlup olabilen, kural dışı davranışlarla kazanmayan ve rakibine iyilik, cömertlik ve nezaketle davranan kişi” olarak da yapılmaktadır¹⁷.

Sportmenlik, samimiyet, cesaret, sabır, kendini kontrol, kendine güven, küçümsememek, başkalarının fikirlerine ve doğrularına saygı duyma, kibarlık, iyilik, asillik, onurluluk, ortaklık ve cömertlik gibi özellikleri barındırır. Sportmenliğin amaçlarında oyunun tansiyonunu yükseltmekten çok düşürmek vardır¹⁶.

Sportmenlikte, rakibe işbirliğin bir parçası olarak davranılır ve yarışmanın amacı sporcuların becerilerinin test edilmesidir. Katılımcıların kendilerine haksız kazanç sağlayan hakem hatalarını kabul edip etmemeye de karar vermeleri gerekir. Çünkü bu kararlar hakem düdüğünden çok kuralların yanlış olarak uygulanmasıdır¹⁸.

Gerçekte yarışmanın tansiyonu arttığında ve kazanmak önemli olduğunda sportmenlik önem kazanmaktadır. Kısaca, sportmenlik başarı stratejilerinde etik davranışların seçilmesini gerektirir¹⁹.

1926’da, çocukluk oyunlarından uluslar arası maçlara hayatın tüm bakış açılarıyla ilgili olarak sportmenliğin ilkelerini yaymak için kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği sekiz adet kural koymuştur. Bunlar şöyledir²⁰:

1. Kurallara uyun
2. Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın
3. Kendinizi zinde tutun
4. Öfkenizi kontrol edin
5. Oyununuzu şiddetten uzak tutun
6. Kazandığınızda övünmeyin
7. Mağlubiyette yıkılmayın
8. Sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun.

Entzion 1991 yılında öğrencilerine sportmenliğin anlamını sorduğunda aldığı cevaplar şöyledir:

- a) Kimseye zarar vermeyen,
- b) Hata yaptığında takım arkadaşına bağırmayan,
- c) Hile yapmayan,
- d) Kaybettiğinde ağlamayan,
- e) Kaybettiğinde bahane bulmayan,
- f) Birinci olmaya çalışan,
- g) İnsanlara iyi olmadığını söylemeyen,
- h) Övünmeyen,
- i) Kimseye vurmayan²⁰.

Bazı çalışmalar, spora katılımın yardımlaşma ve paylaşma gibi davranışları azaltırken saldırganlık ve zararlı davranışları arttırdığını belirtmektedir. Antrenörlerin oyunculara odaklanmaktan ziyade kazanmaya odaklandıkları belirtilmektedir. Gençlere antrenörlük yapanların, çocuklara ahlâkî ve sportmence davranışları öğretmek üzere eğitilmiş olmaları gerekirken, antrenörlerin büyük çoğunluğu bu davranışları sporcularına öğretmemekte, hatta yetersiz sportmenlik sergilemektedirler. Sporun, sporcuların sosyal becerilerini geliştirmesinde de önemli bir rolü vardır do-

layısıyla antrenörlerin sporcuların bu davranışlarını geliştirmesinde önemli rolü vardır²¹.

Sportmenlik, spordaki ahlâkî bir davranıştır. Her iki cinsiyetin enerjik rekabetçi oyunlarda ne yapması değil, nasıl yapması gerektiğiyle ilgilidir. Bir sporcunun rakibini yanlışlıkla yere düşürdükten sonra ona elini uzatıp iyi olup olmadığını sorması, antrenörlerin zaman çalmaya yönelik hareketleri yapmamaları için oyuncularını uyarması, sporcuların yanlış çalınan düdüklere düzeltmeleri, sporcuların rakibin güvenliğini ve sağlığını düşünerek davranması, kurallara katı bir şekilde uyulması sportmence davranışların örnekleri olarak sayılabilir²².

Profesyonel bir futbolcuya göre iyi sportmenlik, oyuncunun rakibine maçtan önce, maç içinde, molalarda ve maçtan sonra nasıl davrandığıyla ilgilidir. İyi sportmenler rakibinin elini maçtan önce ve sonra sıkıkarlar, rakip oyuncuyu iyi bir vuruştan sonra tebrik eder; kurallara uyar; mütevazice kazanır ve kaybederken önemsemez; rakibine argo konuşmaz; oyuna değer verir ve dürüstçe oynamanın ne demek olduğunu bilir²³.

Sportmen demek; iyi ahlâklı, asil, heyecanlı, büyüğünü sayan, küçüğünü seven, hürmetkâr, cemiyete faydalı, bileği ve yüreği kuvvetli vatanperver demektir. Hakiki sportmen, beden ve ruhen kendisini geliştirmiş insandır. Haklıya hakkını teslim etmesini bilir. Muhtelif hile ve de-siselerle gelecek galibiyeti zül addeder; iyi niyetli bir mücadelede yenilginin dahi şerefli bir olay olduğuna inanır²⁴.

Wendell, kazandığında az övünmek, iyi olmak, nazikçe sevinmek kaybederken kendine hakim olmak, kabullenmek ve susmak sportmenliğin erdemleridir demiştir. Sportif erdem ve sportmenliği mücadelecilerde sporlarda nazikçe oynamak olarak varsaymak büyük bir hata olur. Doğrusu kendi en iyisini yapmaya çalışan rakibe saygı göstermektir²⁵.

Sportmenlik sporun içinde tavsiye edilen davranışlarla ilişkilidir ve bazen dürüst ve güvenilir şekilde yarışmayı hayatın diğer alanlarına uygular. Arnold'a göre sportmenlikle ilgili üç farklı görüş vardır²⁶:

- 1- Sosyal birliğin şekli olarak sportmenlik
- 2- Eğlencenin teşviki anlamında sportmenlik
- 3- Fedakârlık şekli olarak sportmenlik

Bir takım görüşlere göre sportif erdem de denen sosyal birlik olarak sportmenlikte, sporcular spor geleneklerini, alışkanlıklarını ve eğilimlerini korumayı kabul etmişlerdir. Kurallara göre oynamak topluluğun ve dostluğun gelişmesine yardımcı olur. Oyunda kazanmak ve kaybetmek önemli değil, oyunun nasıl oynandığı önemlidir. İkinci görüş etimolojiktir. Spor zevk ve eğlenceyi amaçlarken bunun aksine rekabetçi sporlar zafere giderken çalışmayı, özveriyi ve yoğunluğu amaçlar. Bu doğrultuda sportmenlik bir çeşit adalettir ve amacında eğlenmek vardır. Sporun ruhu oyun ile bağdaşmalıdır ve oyun zevk olmaktan çıkmamalıdır. Bu görüş gerçekte faydacılığın bir türüdür. Sportmenliğin fedakârlık olduğu üçüncü görüş, dürüstlük ve adalet hesabına yapılan hareketleri aşar. Buradaki asıl motivasyon başkası için endişelenmektir. Rakibe saygı göstermek, gerektiğinde ona yardım etmek, alkışlanacak davranışlar sergilemek önemlidir. Bu görüş Kant'ın deontolojik ahlâkına yakınlık gösterir fakat her şey için sorumluluk ve adalet amaç değildir. Amaç diğerinin iyiliğidir. Sportmenlik, sporun amaçlarının gelişmesine yardımcı olan bir eğilimdir. Amacı eğlenmeyi arttırmaktır. Sportif dürüst bir yarışmada sportmenlik diğerlerine işbirlikçi partnerler olarak davranmayı gerektirir¹⁸.

2.1.5. Yarışmaseverlik

Yarışmaseverlik, istenen sonuca ulaşmak için yakalanmadan yapılabilecek tüm şüpheli metotları kullanarak kuralları son sınırlarına kadar zorlamaktır²³.

Sportmenlikle yarışmaseverliğin ilgisi yoktur. Yarışmasevere göre rakibi yenmek, galip gelmek için hile yapılıyor ve yakalanmıyorsa bu yapılan o kişiye göre, hile değildir¹⁶.

Spor felsefesi açısından yarışmaseverliğe bakıldığında, böyle bir ahlâki değere bağlanmayı gerektiren sorumluluk bilinci içinde değildir. Ona göre yaptığı eylem onu kazanmaya götürüyorsa doğrudur. O halde sporcu, seyirci, antrenörde yarışmasever olabilir¹⁶.

Yarışmaseverlikte rakibi rahatsız etmek için argo konuşmak ya da oyunu geciktirmek gibi yasal fakat ahlâkî olmayan taktikler kullanılır. Yarışmaseverliğin başka bir biçimi de; profesyonelce faul de denen rakip gole ya da turnikeye giderken yapılan faullerdir. Yarışmaseverliği rakibi yenmede bir taktik olarak kullanan takımlar ya da sporcular, rekabetçi sportlardaki yetenekleri yarıştırmamanın esasına uymamış olurlar. Burada yarışmaseverlik, oyunun ruhunun açık bir ihlalidir. FİFA'ya göre profesyonelce yapılmış fauller direkt olarak oyundan atılma ile cezalandırılmaktadır. Böylece futbolun en üst makamları bu tür faullerin oyunun ruhunu ihlal ettiğini ortaya koymuştur. Futbol gibi az skorlu oyunlarda yarışmaseverlik kabul edilebilir olursa, beklenmeyen galibiyetler meydana gelir ve sportif üstünlük zarara uğrar²⁷.

2.1.6. Sporcunun Sorumluluğu ve Ödev Etiği

Bir spor müsabakası ya da müsabakası öncesinde değişik seviyelerde de olsa her sporcu kazanma umudu, beklentisi yanında kaybetme kaygı ve korkusunu yaşamaktadır. Bu duygusal yaşantıların ortaya

çıkmasında yalnızca kendine ve rakibin sportif güç ve becerisi üstüne bilgi etkili değildir, kaybetme duygusunun olumsuzluğu, taraftar baskısı, sponsorların beklentisi, sporculuk tecrübesi v.b birçok neden etkili olmaktadır⁷.

Sporcular görev ve sorumluluklarının bilincinde olmalıdır. Müsabakaya çıkarken veya müsabaka esnasında bu sorumluluk ve görev bilinciyle mücadele etmeleri gerekmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, 25 Eylül 2011 tarihli Fotomaç gazetesinde; Galatasaray teknik direktörü Fatih Terim, sporcularına: *“Herkes koşacak, savaştacak, formayı ıslatın, elinizi taşın altına koyun, sahada terinizi son damlasına kadar akıtın, öyle oynaymalısınız ki kaybetmeniz bile mücadelenize kimse laf söylememeli”* diyerek sorumluluk almanın önemini belirtmiştir²⁸.

Müsabakada kaybetmek her sporcuyu üzer, kazanmak ise mutlu etmektedir. Sporcu olmanın gereği kaybedince üzülmemek, kazanınca da sevinmemek değildir; bu duyguları denetleyebilmek, onlara ölçü getirebilmek, onlara egemen olabilmek ve böylece duygusal tepkisini, acısını, feryadını güzelleştirebilmek, insanlaştırebilmek, yüceltebilmektir⁷.

Sporculuk bilinci ve onunla etkileşip, bütünleşen, birlikte var olan sporculuk duygusu; bireyde yeterince içselleştiiyse, kaybetmek güçsüzleşmiş, tükenmişlik duygusuna kapılma ve saldırganlaşma yerine, bireyin sahip olduğu tüm sportif gücünü toplayarak sportif mücadelesini gereken güzellikte sonuna dek sürdürmesini sağlar. Kazanmakta kaybetmekte yeni bir bilinçlenmedir⁷.

2.2. SPORDA KAZANMAK VE KAYBETMEK

2.2.1. Sporcunun Kazanma Duygusu

İnsan psikolojisinde seçim yapmak vardır, bir şeye karar vermek. Yapılan büyük seçimler ve verilen büyük kararların anlamı ve kıymeti

büyük olmaktadır. Bazı durumlarda çok olumsuz görünen sonuçları olsa da, seçimler hayatın en önemli parçası olmaktadır²⁹.

Hayatın doğru, yüzleşmesi zor ve gerçek sorusu “Yapabilir miyim?” değil “Yapacak mıyım?” sorusudur. Ama birçok insan yapamayacağını düşünmeye ve hiç denememeye devam etmektedir. Sürüye takılmak, herkes gibi düşünmek, herkes gibi yaşamak sıkıcı ve köreltici olmaktadır. Kazanamayacağını varsayıp, aynı kolay ve kontrol edilebilir hayata katlanmak, değiştirmek zorunda olmaktan daha kolay gelmektedir. Ama aslında kaybetmenin, başaramamanın en büyük nedeni böyle düşünüyor olmaktır²⁹.

Henry Ford, bir şeyi başaracağınıza ya da başaramayacağınıza inanıyorsanız, her iki durumda da muhtemelen haklı çıkarsınız demiştir. Bu nedenle sporcular; “kazanabilecek miyim?” sorusunu geride bırakarak, “kazanacak mıyım?” sorusuyla meşgul olmalıdırlar²⁹.

Beşiktaş’ın başarılı sporcusu Ekrem, 16 Aralık 2009 tarihli Fotomaç gazetesinde; “ *Sahada yalandan koşmuyorum, yürekten oynuyorum, maçı kazanabilecek miyiz diye hiç düşünmüyorum, kazanmak için mücadele ediyorum*” diyerek kazanmada önemli olan inancın gerekliliğini belirtmiştir³⁰.

Sporcu; kazanmak için acılara katlanmalıdır. Sporcu sıradan bir insan gibi acıdan kaçmamalıdır, acıyı bedeniyle birlikte gerçekleştirdiği eserin bir hammaddesi gibi düşünmelidir. Amacı; acı yaklaştığında, cesaretini yitirme ya da müsabakayı bırakma eğilimine karşı çıkabilmek amacıyla kendisini disipline etmektir, acıya eşlik etmeye ve şiddetini düşürmeye çalışır. Acının kontrolünde kaldığı sürece, bireye bir sınır çizme, bir eşik çizme, dünyayla fiziki ilişkiyi sembolize etme gibi yarar sağlamaktadır³¹.

Olimpiyat ve dünya şampiyonu olan sporcular genellikle inanılmaz olanı gerçekleştirmeyi başarmış kişilerdir. Bu sporcular, inanılmaz olan rekorlara imza atarken önce karar verir ve hayal kurarlar. Zihinlerinde

varmak istedikleri sonucun resmini gerçekmiş gibi aynı parlaklıkla yaşamaktadırlar. Gelmek istedikleri noktayı, rekorları kırmadan önce kesin bir biçimde tasarlar ve o noktaya adım adım ilerlerler. Büyük mutlulukların arkasında büyük zorluklara katlanmanın gerektiğini bilmektedirler. Kazanmaya ancak, büyük çabalardan sonra ulaşılır. nemli olan istemek ve kararlı bir biçimde kazanmaya ulařmaktır¹².

Sporun çeşitli dallarında müsabakalara katılan sporcular, kazanmak için, belirli bir seviyeye gelme veya performanslarını bir önceki performanslarının üzerine çıkarma istek ve hedefi içerisinde olurlar. Bireylerin bu süreç içerisinde hedeflerine ulaşmaya yönelik farklı davranışlar sergiledikleri görülür. Bu davranışlar fiziksel, zihinsel ve psikolojik özellikler şeklinde kendini gösterir. Sporda kazanma duygusu, sporcuların hedeflerine odaklanmalarını saėlamaktadır³².

2.2.2. Sporcunun Hedef Belirlemesi

Hedef belirleme kavramı, diğer pek çok kavram gibi spor psikolojisi literatürüne, psikolojinin alanlarından giren bir kavramdır. Yani hedef belirleme spor alanından çıkmış bir kuram olmayıp, endüstri psikolojisine ait bir kavramdır¹⁰.

Hedef, bir bireyin neticelendirmek, başarmak istediği şeyin ne olduğunu anlatır. Hedef, amaç ve görevle karıştırılmamalıdır. Bunlar birbirinden farklı kavramlardır. Amaç; stratejik bir yapıya sahiptir. Görev ise; bir isteğin anlatımıdır. Örneğin; sporcunun hedefi şampiyon olmak ise, bu sporcunun şampiyon olmak için yaptığı antrenmanlar amatır¹⁰.

Günümüzde spor literatüründe kullanılan hedef belirleme kavramı, E.A. Locke ve G. Latham tarafından geliştirilen kuramdır. Bu kuramda hedefler doğrudan, özel güdüsel bir strateji olarak ele alınmaktadır³³.

Bir spor müsabakasından önce hedef belirlemenin, motivasyon ve kazanmak üzerine yaptığı etkiyi araştıran birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların yüzde 90'ında, tam olarak tarif edilmemiş ve gerçek bir meydan okumayı içeren hedeflerin tespit edilmesinin, daha basit veya "elinden gelenin en iyisini yap" gibi sınırları net bir şekilde çizilmemiş hedeflerin veya hiçbir hedefin belirlenmemesi durumuna göre, daha yüksek motivasyon ve başarıya yol açtığı görülmüştür. Bu olumlu etkinin sebebi, hedeflerin dikkati yönlendirmesidir. Sporcuyu harekete geçiren ve dayanma gücünü artıran hedefler, aynı zamanda bir strateji geliştirmeyi de kolaylaştırmaktadır³³.

Hedeflerin tespit edilmesi sırasında dikkat edilecek en önemli nokta, hedeflerin gerçeğe uygun olarak seçilmesi gerektiğidir. Örneğin; bir yüksek atlama yarışmasında, üzerinden aşılamayacak bir yüksekliği hedeflemenin hiçbir anlamı yoktur. Aksine gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hedefin peşinden koşmak, motivasyon sürecini de bozabilir¹⁰.

Sporcular müsabakayı kazanmak için hedefler belirlemelidir. Hedefler, ego (sonuç) yaklaşımli hedefler ve konu (görev) yaklaşımli hedefler olmak üzere ikiye ayrılır. Değişik durumlarda, bazı insanlar hem konu yaklaşımli hem de ego yaklaşımli hedeflere yönelebilir. Örneğin, turnuva birinciliği hedefleyen sporcu, müsabakada ilk üçe girerek madalya kazanabilir, bu sonuç sporcuyu başarılı yaparken, birinci olamadığı için kazanma duygusunu tam olarak tatmin etmemiş olabilir³⁴.

Ego yaklaşımli hedefler seçildiğinde, müsabaka ortamında birey, kendi yeteneğini, rakiplerinin yeteneği ile kıyaslar. Dolayısıyla kazanma ya da kaybetme durumunda sporcu yetenekliyim ya da yeteneksizim değerlendirmesinde bulunur. Böyle bir yaklaşım tehlikelidir. Çünkü; rakibin gerçekten yetenekli olduğu için mi yoksa çok fazla çalıştığı için mi kazandığını belirlemek güçtür³⁵.

Diğer taraftan konu ya da görev yaklaşımli bireyler kendi kişisel performanslarına göre hedef belirlerler. Yani burada, sporcu kendisini başka sporcu ile kıyaslamaz. Onun performansına bakmaz. Kendi performansı ön plandadır. Kendisinin daha önceki performans düzeyi ile o andaki performans düzeyini kıyaslar. Örneğin; bir önceki müsabakada en çok ağırlığı kaldırarak birinci olan halterci, sonraki müsabakada daha önceki derecesini daha ileri götürmeyi hedefler. Eğer bir gelişme varsa kendisini başarılı olarak nitelendirir. Yapılacak görevle ilgilendiği için rakibin kim olduğu önemli değildir. Dolayısıyla rakibin kimliği baskı yaratıcı bir faktör olarak ortaya çıkmaz. Bu ortamda baskı yaratan faktör kendi koyduğu hedeflerdir³⁵.

Bu nedenle arzu edilen durum, sporcuların görev yönelimli hedefler oluşturabilecek özelliklere sahip olmalarıdır. O halde yapılması gereken, mümkünse sporcu seçimi aşamasından itibaren sporcu adayının, kişilik özellikleri tespit edilmeli, fiziksel ve teknik antrenmanlarla paralel olarak, psikolojik ve zihinsel becerilerinin de arzu edilen biçimde geliştirilmesi için planlamalar yapılmasıdır³⁵.

Sporcular görev ve sorumlulukların farkındadır. Hiçbir sporcu kaybetmek istemez. Kaybettiği zaman hatasını bilir ve hataların nedenini açıklayacak durumdadır, sporcu bu kıyaslamayı konulan hedefler ışığında gerçekleştirir³⁶.

2.2.3. Sporcunun Kazanması ve Kaybetmesi

Spor müsabakalarında hangi takımın veya sporcunun daha iyi olduğuna, kazanan takım veya sporcuya bakılarak karar verilmektedir. Rekabet sporlarının asıl amacı, mukayeseyi sağlamaktır. Hedefi olan müsabakaların, spor literatürü ve felsefesi vardır. Kazanan takım ya da sporcunun, önsezi ve inandırıcı düşünce etkisiyle, daha iyi olmasını sağlamaktır³⁶.

Sporcuların; müsabakalarda, finallerde, şampiyonalarda her zaman daha büyük bir performans göstermesi gerektiğini düşünmesi ve bunun için psikolojik bir strateji geliştirmesi gerekmektedir. Çünkü kazanmak için psikolojik dayanıklılığın önceden sağlanması gerekmektedir³⁶.

Bazı sporcular bazı günler iyi oynarken, bazı günler çok kötü oynayabilir. Bir süreklilik sergileyemez ve sporcu kendi performansını bir türlü yakalayamaz. Çünkü; yüksek performans sergileyip, kendi yeteneklerini ortaya koymak bir sporcu için iki ana faktörü gerektirmektedir. Bunlardan birincisi; iyi bir teknik ve kondisyon becerisidir. Çoğu zaman kötü performansın nedeni, teknik ve kondisyon becerisinin yetersiz kalmasıdır. Sporcunun tekniği ve kondisyonu iyi değil ise, zihinsel yönden ne kadar güçlü olursa olsun, sürekli bir başarı yakalayabilmesi mümkün olmamaktadır¹².

İdeal performans ve sürekliliğin ikinci faktörü ise zihinsel yeteneklerdir. Bireysel ya da takım sporlarında, sporu ya da sporcuyu farklı kılan özelliklerin, sporcuların zihinsel faktörleri olduğu bilinmektedir¹².

Sporcunun antrenman yapmasının nedeni; yüksek bir performansla sahip olup sonunda müsabakayı kazanmaktır. Sporcuların müsabakayı kazanmak için yaptıkları teknik ve kondisyon antrenmanları yeterli olmamaktadır. Sporcuların motorik özelliklerini geliştirmesi kadar, psikolojik yönlerinin geliştirilmesi de gerekmektedir. Sporcu, maçta ya da antrenmanda birçok sorunla karşı karşıyadır. Sporcu çoğu kez, en büyük rakibi aslında kendisi olduğundan kendisini yenmek için aşırı derecede güç harcamakta ya da hatalarına mağlup olmaktadır¹².

Sporcu, kazanma amacının getirdiği psikolojik yük altındadır. Bu yükün baskısıyla iç gerginliği artmakta ve kazanma arzusunun yerini hayal kırıklığı ile kaybetme korkusu almaktadır¹².

Bununla ilgili olarak, 23 Nisan 2011 tarihli Zaman gazetesinde; Trabzonspor teknik direktörü Şenol Güneş: *“Zor bir mücadele olacağı-*

nı önceden biliyorduk, kazanmak için Eskişehir'e geldik ancak, beklediğimiz gibi oynamadık, kazanmak istediğimiz için galip gelemedik” demiştir³⁸.

Sporcu; kazanmak için birçok fiziksel ve psikolojik engeli (iklim, gürültü, seyirci, ışık ve rakip gibi fiziksel etkenlerin yanı sıra, kaygı, endişe, acı, bıkkınlık, kabul görmeme, reddedilme ve en önemlisi kazanma endişesini aşmak zorundadır. Bireysel sporlardan olan tenis örnek verilerek bu durum daha iyi ifade edilebilir. Pek çok sporcuda olduğu gibi tenisçi de yıllardır sürdürmekte olduğu çalışmasının karşılığını, bir müsabakada almaya çalışmaktadır. Tenisçi; zamana karşı yarışmaz, amacına sayılarla ulaşmaya çalışır. Tenis sporu, teknik ve kondisyon becerilerin yanında, çok iyi zamanlamaya, doğru karar vermeye, çabukluğa, ileri düzeyde refleks, kontrol sağlama ve yoğunlaşmaya, dayanaklık ve çabuk ayak oyunları yapma gibi becerilere de gereksinim duyar¹².

Bir tenisçi bir maçta bir saniyeden az bir zaman diliminde 900-1000 ayrı karar vermek durumundadır. Ayrıca; saatler süren bir maç sırasında mükemmel bir dayanıklılık sergilemek de son derece önemlidir. Maç sırasında ve özellikle her sayı sonrasında büyük bir düşünme sürecinin stresini yaşamaktadır. Yapılan hatalar, rakibin güçlülüğü, kaybedilen puanlar ve hata yapma kaygısı, zihni sürekli meşgul ederek performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Her hata sonrasında sanki hiçbir şey olmamış gibi her şeye yeniden başlamak zorunda olmak, tenis gibi bireysel sporların son derece güçlü psikolojik özellikler gerektirdiğini ortaya koymaktadır¹².

Takım sporları da, doğası gereği bireysel teknik kondisyonun yanında, en az bireysel sportlardaki kadar zihinsel özelliklere gereksinim duymaktadır. Takım sporlarında birbirinden farklı insanların tek bir bireymiş gibi davranıp oynayabilmesi, çok özel bir çabayı gerektirmektedir. Değişik kültürlerden gelen farklı yapıdaki insanların ortak amaçlar doğrultusunda motive edilmeleri, aralarındaki uyum ve koordinasyonun mükem-

melliği ile teknik ve kondisyon becerilerine ek olarak, her sporcunun kişisel özellikleri, takımın kazanmasını belirleyen karmaşık yapının önemli unsurlarındandır. Sporcuların kişisel özellikleri arasında, hırs, istek, kendine güven, paylaşma becerisi, yaptığı işten zevk alma duygusu, cesaret, atılganlık, sorumluluk alma, vb. unsurlar sayılabilmektedir¹².

Kötü bir performans genellikle psikolojik nedenlere bağlıdır. Belirli bir düzeyde teknik ve kondisyona ulaşmış olan sporcu, bir müsabaka ya da maçta kendisinden isteneni veremiyorsa, bunun asıl nedeni psikolojik faktörlerde aramak gerekmektedir. Dolayısı ile yüksek performans, zihinde yaratılmış olunan duygusal atmosferle yakından ilgilidir. Kazanan sporcular, zihinlerinde özel bir durum yaratıp sürekliliği sağlayabilen bireyler olarak tanımlanmaktadır¹².

Her spor karşılaşmasının olası üç sonucu vardır. Bu sonuçların her biri olağandır, fakat onu olağan görüp-görmemek spor olayına yaklaşımla bağlantılıdır. İnsan bir yarış ya da müsabaka da ister sporcu olsun, ister seyirci, içinde bir kazanma isteği bulunmaktadır. Sporculardan görünüşte bile olsa bu duyguyu göstermesi istenir. Bir sporcunun: “*ben bu müsabakaya kaybetmek için giriyorum*” demesini olağan karşılanabilir mi? Böyle bir düşünce spor olayının doğasına aykırı olmaktadır⁷.

Bu konuyla ilgili olarak; 14 Ekim 2009 tarihli Hürriyet gazetesinde; Fenerbahçeli futbolcu Lugano; “ *İyi hırs doğru yönlendirildiğinde sporcuyla kazanmaya götürür, kötü hırs ise zarar verir, kaybetmeyi asla kabul etmem, kaybedince çok kötü bir ruh halinde olurum, maça kesinlikle kazanacağımızı düşünerek çıkarım, kaybettiğim zaman ise; iç dünyama dönüp kaybetme nedenlerini araştırıp kendimi sorgularım*” demiştir³⁹.

Tüm müsabakalar belli kurallara dayalı olarak yapılmaktadır. Gerek sporcuların gerekse bu müsabakaları seyreden seyircilerin bu kuralları bilmeleri ve bu kurallara uygun hareket etmenin zorunluluğunu kabul etmeleri gerekmektedir⁷.

Müşabakalar, “kazanmaya odaklanma ve kaybetmeyi hazmetme” veya “kazanma ve kaybetmeyi yaşamın bir parçası olarak görme” anlayışının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Müşabakalar daima kazanmak için yapılır. Ancak her müşabakada bir tarafın kaybetmesi kaçınılmaz olabilir. Bu bağlamda müşabakalar, kazanmanın veya kaybetmenin bir başlangıç veya son olmadığı, bir mücadele sürecinin kaçınılmaz parçası olduğu anlayışının gelişmesini de sağlayacaktır⁷.

Müşabakalarda kazanmak kadar kaybetmenin de olduğu konusunda, 4 Mart 2011 tarihli Zaman gazetesinde; Bursaspor teknik direktörü Ertuğrul Sağlam: “*Sporun, futbolun içinde kazanmak kadar kaybetmenin de olduğunu anlamamız gerekir, bu anlaşıldığı takdirde verilecek tepkiler olumlu olacaktır*” demiştir⁴⁰.

Kazanmak ve kaybetmek bir sonuçtur. Ayrıca; asla bir başarısızlık yoktur, yalnızca sonuç vardır. Müşabakayı ya da maçı kaybetmek her şeyin sonu değildir. Yeni başlangıçlar için bir fırsattır. Sahadan çıkınca her şey orada kalır¹².

Galatasaray Teknik direktörü Hagi, 30 Ocak 2011 tarihli Star gazetesinde bu konuyla ilgili olarak; “*Hesapta olmayan bir mağlubiyet aldık. 2 haksız gol yedik. Ama karşılaşmayı unutarak ileriye umutla bakmamız ve yolumuza devam etmemiz lazım*” diyerek, kaybetmenin bir son olmadığını aksine yeni başlangıçlar için bir fırsat olduğunu belirtmiştir⁴¹.

Müşabakalar, kazanmanın ve kaybetmenin bir alın yazısına veya kadere değil, çalışmaya ve çabaya bağlı olduğu inancını da pekiştirecektir. Bu anlamda müşabakaların, özellikle geleneksel toplumlardaki “kaderci hareketsizliğin” ortadan kalkmasında çok önemli bir rolü vardır. Şüphesiz rekabet kültürünün en önemli gerekliliklerinden birisi de kazanma ve kaybetmenin bir kader veya alın yazısı sorunu olmadığı, tesadüflerin de yönlendirdiği bir yarışma kabiliyeti sorunu olduğu anlayışının yerleşmesidir¹².

Müşabakaların tesadüflerle yönlendirilebileceği ile ilgili olarak, 4 Aralık 2011 tarihli Fotomaç gazetesinde; Göztepe teknik direktörü Özcan Kızıltan: “*Deplasmanda alınan galibiyet önemlidir, maçta şans yanımızdaydı, girdiğimiz tek pozisyonu gole çevirdik, Tavşanlı Linyit bizden daha iyi oynadı ama gol atamadı*” diyerek şans faktörünün müşabakalarda önemli olduğunu belirtmiştir⁴².

Değerleri çiğneyerek de müşabaka kazanılabilir; asıl önemli değerli kazanmadır ve bu da kişinin bilincinde meydana gelen değişimle sağlanabilir. Kazanma amacı, sportif değer gerçekleştirme amacının altındadır dolayısıyla, sporcu bedenini geliştirirken düşüncesini de olgunlaştırmalıdır. Kazanmaya öncelik verildiğinde değerli kazanmak zedelenir ve etik devreye girer. Değer bilinci için ise sportif erdem olmalıdır⁷.

Hile yapılarak alınan bir zafer ne hak edilmiş bir kazanma, ne de sporculuğun göstergesidir³⁷.

1988 Seul Olimpiyatları’nda Kanadalı Atlet Ben Johnson’un kazandığı altın madalyanın yarış sonrası yapılan test sonucunda ortaya çıkan ve yasal olmayan steroid tespitinden sonra alınması, bunu açıklamaktadır. Halbuki Johnson; o yarışta üstün performans göstermişti. Ancak bu koşullarda Johnson’un kural ihlali yapması, rakiplerine karşı adil olmayan bir üstünlük sağlamasına neden olmuştur.

1986 Dünya Kupası’nda Arjantin ve İngiltere arasında oynanan çeyrek final maçında yetenekli futbolcu Maradona, topu yumruklayarak kaleye sokmuş ve hakem bunun farkına varamamıştır. Maçtan sonra Maradona: “*Tanrı’nın eli golü attı*” diyerek öğünmüştür.

Genelde sportmenlik dışı davranışların, kazanmayı hak etmemesinin nedeni; onların zaferi atletik üstünlükle almamasından kaynaklanır. Ancak yakalanmadan yapılan hilelerle, kuralların çiğnenmesiyle oluşan sonuçlara da uyulmuş olunur. Bu iddia ışığında kazanmaya hak eden

takım ya da sporcu, oyun kuralları içerisinde eşit koşullarda daha iyi performans gösteren takım ya da sporcu olmaktadır³⁷.

Kazanma hissi, sporcuların fiziksel bir aktiviteye neden katıldığını, zor olanı başarmak için neden bu kadar çaba harcadığını ve bunu neden uzun süre devam ettirdiğini açıklamaktadır. Bu durumda kazanma duygusunun sporcuda müsabakaya, yaklaşma ya da kaçınma eğilimleri göstermesinde bir etken olarak ifade edilebilir³².

Sonuç olarak kazanmak, sporcunun müsabakada başarılı olmak için çabası, kaybetme ile yüz yüze gelmesine rağmen ısrar etmesi ve başarıdan elde edeceği gurura doğru yönelmesidir.

2.3. ALGI VE SPOR

Araştırmanın bu bölümünde, algı, algılamanın fiziksel ve fizyolojik yanı, algılama süreci, algısal örgütlenme, algısal yorumlama, algı ve spor ilişkisi konu başlıklarına ve bu başlıklara ait açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.1. Algı

İnsanın çevresinden ve içinden gelen uyarıcıların farkında olması, bunları adlandırması ve yorumlaması sürecine “algı” denir. Algılama, duyuşsal bilgiyi nesnelerin algılanmasıyla nasıl bütünleştirildiğini ve bu algıları yaşarken nasıl kullandığımızı irdeler algı, algısal bir sürecin ürünüdür⁴³.

İnsanın dış dünyadaki soyut ve somut nesnelerle ilişki kurması, bunlar hakkında bir takım yargılarda bulunması, bu nesnelere ilişkin bir davranış benimsemesi, bu nesneleri algılamasıyla başlar⁴⁴. İnsan önce, duyu organları yoluyla bilgiyi alır ya da hisseder, sonra da onu algılar⁴⁵. Algılamada duyu organları aracılığı ile beyine iletilen uyarımlar kümelenip,

yorumlanır. Aslında algılama, duyumların çeşitli bakımlardan örgütlenip bir anlam kazanmasıdır. Bu yüzden aynı uyarıcılar başka kişiler tarafından başka şekillerde yorumlanabileceği gibi; aynı kişi, aynı uyarıcıları değişik bakış açısına göre değişik şekillerde anlamlandırabilir⁴⁶.

Algı, duyu organları ile elde edilen duyumların, karmaşık psikolojik bir işlev sonucu örgütlenerek, nesne ve olaylar hakkında bireyi bilgi sahibi kılma etkinliğidir. Algılama ise uyarıcıların anlamının kavranması, duysal uyarımların anlaşılması⁴⁷ şeklinde tanımlanırken, başka bir tanıma göre, algı, iç ve dış dünyamızdan haberdar olmaktır. Algılar sadece bir tek uyarımın yorumu olmayıp daha çok, uyarımlar şemasının hızlı bir düzenlemesidir. Bilgiler, duyum ve algı olmak üzere iki aşamada incelenir. Duyum, duyu organları aracılığı ile alınan uyarıların belli sinir yollarını takip ederek beyine ulaşması sürecidir. Bir ışığın parlaklığı, kahvenin sıcaklığı veya iğne battığı zaman duyduğumuz acı gibi ilkel yaşantıları içerir. Algı ise, duyumları yorumlama, onları anlamlı hale getirme sürecidir. Bu da algının, duyumdan daha ileri ve farklı bir olay olduğunu gösterir⁴⁸.

2.3.1.1. Algılamanın Fiziksel ve Fizyolojik Yanı

İnsanın kendi bedenini ve çevreyi tanıması, duyu organları aracılığı ile olur. Duyu organları, canlı varlığın çevreye açılmış pencereleri gibidir. Bunlar; hem beden içinden hem de dış çevreden gelen etkilerin alıcı organlarıdır. Göz, kulak, burun, dil, deri birer duyu organıdır. Bu organlarından her biri dışarıdan gelen belli etkileri alacak şekilde özel bir yapıya sahiptir. Örneğin; gözde sadece ışık ve renk, kulakta ise ses dalgalarını alabilme mekanizmaları vardır⁴⁹.

Uyaran: Çevreden organizmayı etkileyen herhangi bir güce uyaran ya da uyarıcı nesne denir. Bu uyarıcılar şiddetleri, sıklıkları, hare-

ketleri ya da hareketsiz olmaları, büyüklükleri, renkleri ve diğer uyarıcılarla bir örüntü oluşturup oluşturmadıkları bakımından birbirlerinden farklılık gösterirler. Ele batan iğne, göze çarpan ışık, renk ve şekiller, kulağa gelen sesler birer uyarandır. Aslında uyaranlar, çevrede olup biten enerji değişiklikleridir. Bunlar; mekanik, ısısal ve kimyasal olabilir. Bu fiziksel ve kimyasal değişiklikler, yeteri kadar kuvvetli olursa, duyu organlarını etkiler. İnsan, her an çevresinden gelen çok çeşitli uyaranların etkisi altındadır⁴⁹.

Çevreden gelen fiziksel uyarıcılar ve kişinin kendisi tarafından ortaya çıkarılan uyarıcılar (beklentiler, güdüler, deneyimler vb.) olmak üzere iki tür uyarıcının varlığından söz edilebilir⁵⁰.

Duyum: Çevreden insana çarpan bütün fiziksel uyarıcılar, belli duyu organlarında kimyasal ya da elektriksel değişikliklere sebep olur. Bu değişikliklerin meydana getirdiği sinir akımının belli sinir yollarından geçerek ulaşmasına duyum denir. Bu, fizyolojik bir olay olarak kabul edilir⁴⁹. Duyum ışığın parlaklığı, sesin yüksekliği, tencerenin sıcaklığı gibi deneyimleri içerir⁵⁰.

Yakın zamana kadar; görme, işitme, koklama, tatma ve dokunma duyularının varlığı bilinmekteydi. Son yıllarda yapılan araştırmalarda sıcaklık, soğukluk, acı, sızı, kas, denge duyumları ile organik duyumların belirlenmesi, duyu sayısını on bire yükseltmiştir⁴⁹.

Algılama sadece fizyolojik bir olay değildir. Eğer sadece fizyolojik olsaydı, farklı geçmişleri, deneyimleri ve özellikleri olan kişiler aynı nesneyi benzer biçimde algıarlardı. Bunun en klasik örneğini “bardağın yarısını dolu görenler” ile “bardağın yarısını boş görenler” oluşturur⁵⁰.

2.3.1.2. Algılama Süreci

Algılama yalnızca duyuşal girdilerin bir işlevi değildir⁵¹. Algılamada daha önceki yaşantı ve deneyimlerin etkisi büyüktür. Bu yüzden, algılama son derece öznel bir süreçtir. Kişi, tıpkı bilgisayarlardaki gibi, girdileri alır ve depolar. Ancak bilgisayarlar gibi pasif konumda değildir. Beklentileri, deneyimleri ve güdüleri ile paralel olan girdileri yani uyarıları alıp, algı sürecine dâhil ederken, kendisine ulaşan pek çok uyarıyı süreç dışı bırakır. Algılama süreci genel olarak ele alındığında, ortaya üç önemli boyut çıkmaktadır. Bunlar; seçici algılama, algısal örgütlenme ve algısal yorumlamadır⁵⁰.

Seçici algılama: Duyu organları yardımıyla çevreyi incelemeye gözlem denir. Gözlemde; önce dikkat, sonra algı olmak üzere iki evre söz konusu olur⁴⁹. Dikkat; güdeleyici eylemlerin, alıcının duyu organlarını harekete geçirmesiyle hafızada yarattığı işlem sürecidir. Dikkat olmadan algılama olmaz⁴⁵. İnsanların neyi algıladıklarında önemli bir etkidir. Dikkatin çoğalmasında psikolojik faktörlerin yanında biyolojik faktörler de vardır⁴³.

Seçici algılama; kişi tarafından, bir iletinin güçlü olarak sahip olduğu tutum, inanç ve davranışlarla uyum içinde olan parçalarına dikkat etmesi, bir iletinin güçlü olarak sahip olduğu tutum, inanç ve davranışlarla uygun olmayan parçalarından kaçınması eğilimidir⁵². Kişi, her an sayılamayacak kadar çok sayıda uyarıcıyla karşı karşıyadır⁵⁰. Bireyler, maruz kaldıkları uyarıcıların bir kısmını kabul eder, bir kısmını da görmezlikten gelirler⁵¹. Neyin algılanacağı ve nasıl algılanacağına etki eden birçok değişken söz konusudur⁵⁰. Seçici algılama; bireyin istekler, ihtiyaçlar, tutumlar ve diğer psikolojik faktörler itibarıyla farklı olmasından kaynaklanır⁴⁵.

Seçici algılamada hangi uyarıcıların seçileceği, iç uyarıcılara ve çevreden gelen etkilere bağlıdır⁵⁰. Dikkatin bir yöne çevrilmesinin birinci

kaynağı, insanın gereksinme, ilgi, merak ve duygu gibi iç uyarıcılardır⁵³. Bireye gelen çevresel uyarıcılar, doğrudan saf bir şekilde algılanmaz. Algılama, bireyin zihinsel kuruluşu, geçmiş yaşantıları, ön bilgileri, güdülenmişlik düzeyi ve pek çok başka içsel faktörden etkilenir. Bu durumda işleyen bellekteki bilgi, “objektif gerçek” değil, “algılanan gerçek” tir⁵⁴. İç uyarıcılar şu şekilde açıklanabilir:

- Bir gereksinmenin doyurulması umudu: İnsanlar ihtiyaçları olan şeyleri algılama eğilimindedirler. Karnı acıkmış olan kişinin, yiyecek reklamına daha çok dikkat etmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir⁵⁰.

- İlginin doyurulması: Kişi kendisini motive eden olayları, durum ve varlıkları motive etmeye göre daha etkili bir biçimde gözlemlemektedir⁵². İlgi duyulan bir durum, bir konu sonuna kadar izlenir. Bir kişi, ilgi duyduğu bir romanı sonuna kadar okumaktadır. Bir meslek adamı kendi mesleğindeki olayları dikkatle izler. Resime ilgi duyan bir kişi, bir resim sergisini gezmek için saatlerini verir⁵³.

- Merakın doyurulması: Her kişinin merak ettiği olaylar, konular vardır. Bir anne, çocuğunun okuldan dönüşünü merak ediyorsa onun yoldan görünüşünü merakla bekler. Bir filmin sonucunda ne olacağı merak edildiğinde filmdeki olaylar dikkatle izlenir⁵³.

- Bir sıkıntıdan ya da kaygıdan kurtulma: Organizma kendine rahatsızlık veren bir durumdan kurtulmak için dikkatini toplar, çözüm yolu bulmaya çalışır. Örneğin; ayakkabısı ayağını vuran bir insan, bu sıkıntıdan kurtuluncaya kadar dikkatini ayakkabıya yöneltir. Dikkatin bir yöne çevrilmesinin ikinci kaynağı çevreden gelen etkilere dir. Bu etkilerin dikkat çekmesi için gerekli özellikleri vardır⁵³.

- Uyarının şiddeti: Organizmaya çevreden gelen uyarıcıların şiddetinin yüksek olması ya da şiddetinin birden artması ve azalması

organizmanın dikkatini çeker⁵³. Şiddetli bir ses, parlak bir renk, büyüklük dikkati uyaran dış etmenlerdir. Gazetede parlak renkli ilanlar renksizlerden; büyük manşetler, küçük başlıklardan daha çok dikkati çeker⁴⁶.

- Uyarıcının biçimi: Daha büyük nesneler, küçüklere göre daha çok dikkat çekicidir. Uyarıcıların yoğunluğu arttıkça, daha çok dikkat çektiği belirlenmiştir. Yüksek ses, parlak renk gibi⁵⁰.

- Aşırı zıtlıklar: Zıt renklerden oluşan işaretler, giysiler, gü-rültüden sonra sessizliğin başlaması, bir kişinin, umulanın aksine bir davranışta bulunması gibi zıtlıklar dikkati çeker⁵³.

- Tekrarlar: Organizmanın çevresinden gelen uyarıcılar sık sık yinelenirse dikkati çeker. Radyoda bazı reklamların sık sık yinelenmesi bu yüzdendir⁵³. Bu kanunun istisnaları vardır. Özellikle yeğlinliği az olan uyarılar çok uzun zaman devam ederse artık dikkati uyarmaz olur; çünkü alışma olayı meydana gelir⁴⁶.

- Yenilik ve tanışıklık: Organizma kendisine yeni gelen ya da kendisinin tanıdığı bir uyarıcıya, daha kolay dikkat eder. Sınıfa yeni gelen bir örgenci ya da kalabalık bir yerde bir tanıdık dikkati daha kolay çeker. Dikkatin çevreden gelen nedenleri etkisini daha çabuk yitirir. Organizmadan gelen nedenler dikkatin daha uzun sürmesini sağlar. Dikkatin süresini, bu nedenlerin organizmaya etkisi belirler⁵³.

Uyarıcıların zamanı ve konumu seçici algılamaya etki eden diğer unsurlardandır. Göz hizasındaki raflardaki ürünlerin ve sağ sayfaya konulan reklamların daha fazla algılandığı bilinmektedir⁵⁰.

2.3.1.3. Algısal Örgütlenme

Birey dikkatini yoğunlaştıracığı uyarana karar verdikten sonra tutarlı bir yoruma varabilmek için o uyarıyı örgütler, daha önceki algılamaları içinde tutarlı bir yere yerleştirir⁵⁵. Örgütlenme çabası bireyin yaşamını kolaylaştırmaktadır. Birey, gruplandırma ile anımsamayı daha rahat yapma olanağı elde eder⁵¹.

Kişilerin nesne algılamalarındaki başlıca örgütleyici eğilimi, şekil ve zeminin birbirlerinden ayrılmasına ilişkindir. Bu eğilim nesnelerin zemine göre göze çarpmalarına, zeminden doğru sivriliyormuş gibi görülmelerine neden olur⁵⁶. Beyaz bir zemin üzerine siyah harfler, okuduğunuz metnin okunulurluğunu arttırmaktadır. Bir mağazanın vitrinine bakıyor ve aranılan, vitrinde olmasına karşın algılanmıyor olabilir. Nedeni, şekil ile zeminin zayıf biçimde ayrılmalarından olabilir. Örneğin; insanların örgütlemesine yardımcı olabilmek için süpermarketlerde, temizlik malzemesi, çay-kahve, dondurulmuş gıda gibi temel ürün grupları birbirinden ayrı bölümlere konulur ve hangi koridorda bulunabilecekleri açıkça belirtilir⁵⁰.

Algılamada, etraftan gelen uyarıcılar anlamlı bütünler halinde kavranmakta, zihin daima bir toplama ve yorumlama yapmaktadır. Dışarıdan zihne ulaşan uyarıları gruplama doğal bir yöntemdir. En yalın nokta ve çizgiler bile, belli biçimlerde kümelenir⁴⁶. Gruplama bilginin; etkin ve hızlı bir biçimde işlenmesinde bireye yardımcı olur. Bu işlev yeni bilginin sınıflandırılmasında da yardımcı olmaktadır⁵⁵. Gruplamaya yol açan koşullar dört noktada toplanabilir⁴⁶.

- Benzerlik: Uyarıcılar arasında benzer olanlar, benzer olmayanlara oranla daha kolay ve çabukça bünyeleşir. Benzerlikler; keyfiyet, şiddet, şekil, boşluk vb. olabilir⁵⁷. Örneğin; sokakta yürürken bir kalabalığa bakıldığında bazı özelliklere göre bireyler gruplanır, cinsel benzerliğe göre erkek veya dişi grupları ayrı gruplanır⁵⁸.

- Yakınlık: Birbirine benzer veya birbirine yakın bir süre içerisinde cereyan eden olayları, nesneleri bir grup halinde algılama eğilimi vardır³. Uyarıcıların aynı bir zaman içinde birbiri ardına verilmesi ya da boşluk içinde birbirine çok yakın bulunması, algılardaki gruplaşma ve yapılaşmayı kolaylaştırır⁵⁷.

- Süreklilik: Algısal alanda bulunan ve aynı yönde giden uyarılar, ilişkili ve birbirinin devamı olarak algılanmaktadır⁵⁹. Uyarıcının devamlılığı algılarda, gruplaşma ve bünyeleştirmeye hizmet eder. Çünkü algılamada; gruplaştırma ya da gruplara bölme beynimizin genel bir eğilimidir. Toplum hayatında daima aynı elbiseyi giyen bir birey, daha uzaktan gelirken tanınır ve hemen algılanır. Her gün elbise ve saç biçimini değiştiren bir hanım ise kolay kolay tanınmaz⁵⁷.

- Bütünleme: Zihinde tam olmayan şekilleri bütünlemeye doğru bir yönelim vardır⁴⁹. Kişinin kopuk parçalar yerine bütünü algılamaya gider. Örneğin, bir dergide görülen erkek, kadın ve çocuk resmi aile olarak bir bütün içinde algılanır. Eğer biri, resim içerisinde (örneğin çocuk) çıkarılırsa, tüm algı değişecek ve arkadaşlık şeklinde algılanacaktır⁵⁰.

2.3.1.4. Algısal Yorumlama

Kişinin belirli bir uyarıcıya verdiği anlama yorumlama denir. Bir şey algılandığında onun ne olduğu belirlenmeye çalışılır. Bununla beraber, kişi için ne anlam içerdiği anlaşılmaya çalışılır. Uyarılar genelde belirgin ve net değildir⁵⁵. Yorumlama kişiseldir⁵⁰. Algılayan kişi hedef veya objede gördüğü, hissettiği ve anımsadığı özellikleri kendi kişisel özelliklerine göre yorumlar⁶⁰. Dolayısıyla kişiler arasında farklılıklar gösterir. Örneğin; aynı reklamı izleyenler farklı yorumlarda bulunabilirler.

Algılama zamanındaki ilgiler, güdüler ile geçmiş deneyimler yorumlamadaki farklılıkların nedeni olarak gösterilebilir. Kişinin algısal yorumunun gerçeğe ne kadar yakın olduğu, uyarıcıların netliği ile kişinin geçmiş deneyimi, ihtiyaçları ve güdülerine bağlıdır⁵⁰.

Bazı uyarıcılar karmaşık yapıdadır ve anlam verilmede zorluklar yaratır. Uyarıcının açık biçimde algılanamaması ya da birden fazla anlam yüklenilmesi durumunda böyle bir karmaşıklık oluşur. Bu durumda, kişiler kendi arzu ve isteğine bağlı olarak uyarıcıya bir anlam vermeye çalışır. Reklamcılıkta böyle bir durum çok arzu edilmez. Genellikle uyarıcıların açık ve net algılanması için çalışmalar yapılır. Ancak, ender de olsa bazı reklamcılar, bu olayı reklamlarında kullanarak, kendi ürünlerinin ve markalarının reklamlarını, üzerinde çok tartışılan bir boyuta taşımak isteyebilirler⁵⁰.

Algılama ile ilgili bazı testler aracılığıyla kişinin kendini yansıtmayı ölçülmeye çalışılır. Örneğin; cümle tamlamalarının, isimlendirilmiş resimlerin, cümlelerin kişi tarafından anlamlandırılması ve yorumlanması istenir. Bu süreçte uyarıcının etkisinin yanında kişinin ihtiyaçları, istekleri ve arzularının da ortaya çıkartılmasına çalışılır⁵⁰.

Bireylerin algılamalarını saptıracak ve değiştirecek çeşitli etkiler şöyle sıralanabilir: Fiziksel görünüm, stereotipler, ilk etki, sonuçlara sıçramak, halo etkisi. Bunları aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür⁵⁵.

- Fiziksel görünüm: Fiziksel görünüm algılamayı değiştirip saptırabilir. Örneğin, bireyler birine benzettikleri bir kişinin benzettiklerine özgü özelliklere sahip olmasını beklerler. Etkili fiziksel görünüme sahip nesnelerin ikna edici olduğu ve tutumlara daha olumlu etkide bulunduğu araştırmalarla saptanmıştır⁵⁵.

- Stereotipler: Stereotipler diğerk bir etkiyi oluşturur. Kişiler, değişik uyarıcıların anlamıyla ilgili olarak akıllarında önceden oluşan resimleri (kalıpları) taşırlar. Stereotipler belirli durumların, insanların ya da olayların neye benzeyeceğı hakkında beklentilerdir. Örneğın; son zamanlarda “kadının yeri mutfaktır” düşüncesinin yerine “çalışan ve özgür kadın” tiplemesi reklamcılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum da kadın hakkındaki stereotipin değışmeye başlaması sonucu ortaya çıkmaktadır⁵⁰.

- İlk etki: İlk etki uzun dönemlidir⁵⁰. İlk etkinin kötü olması durumunda birey sonraki etkilere yol açacak deneyimlerden kaçınır. Örneğın; ilk kez yediğı bir bisküvi çeşidini beğenmeyen birisi, farklı markaların çeşitlerini de deneme konusunda isteksiz olacaktır. İlk alışveriş deneyiminde sevmediğı mağazaya bir daha gitmeyecektir⁵⁵.

- Sonuçlara sıçrama: Birçok insan tüm ve yeterli delilleri incelemeden sonuç çıkartma eğilimindedir. Örneğın; kişi reklamın sadece başlangıcını izleyerek ve sınırlı bilgilere dayalı olarak ürün hakkında sonuçlar çıkartabilir. Bu durumun önüne geçebilmek için, reklamlarda ikna özelliğı olan mesajların en sona bırakılmaması önerilebilir⁵⁵.

- Helo etkisi: Tek bir nesne ya da kişinin çok boyutlu özellikleri olmasına karşın, bir ya da birkaç boyutu göz önüne alınarak değerkendirilmesi helo etkisinin kullanılmasıdır⁵⁵. Birey diğerk bireyin sadece tek bir özelliğı açısından değerkendirme yapar. Kişinin yalnızca güzelliğıne göre, o kişiye hem güzel hem de akıllı olduğuna dair yükleme yapılması bu duruma örnek gösterilebilir⁶⁰.

2.3.2. Algı ve Spor İlişkisi

Algı; içimizde ve dışımızda gelişen olayların farkına varmaktır. Algı sayesinde insanın zihninde kendisi ve mevcut çevresi hakkında bir

resim oluşur. Algı bu tanımdan da anlaşılacağı gibi iç algı ve dış algı olmak üzere ikiye ayrılır. İç algı; bir kişinin kendisiyle ilgili bilgileri alma ve bunların farkında olma sürecidir. Dış algı ise; kişinin çevresindeki insanlar ve nesneler hakkında bilgi almasının şekli ve türüdür¹⁰.

Spordaki iç ve dış algı ayrımı, öğrenme süreçlerinin tanımlanmasında rol oynar. Bir hareketle ilgili beceri öğrenirken iç algı, beceri düzeyi yükseldikçe hareketlerin sevk ve idaresinde gittikçe artan bir şekilde dış algının yerini alır ve onu arka plana iter. Yaptığı hareketin ne ölçüde doğru olduğunu öğrenenin kendisi daha iyi algılar. Dışarıdan algılayan antrenör veya beden eğitimi öğretmeninin tavsiyeleri önemini gittikçe kaybetmektedir. Birçok hareket şemasının ya da pozisyonun hemen tanınması, yön değişmesi, atlama, atma, birden durma, oyun alanının pozisyonu gibi birçok etkene bağlıdır. Bu algılar yarışma sporlarında çok önemlidir. Çeşitli toplarla birçok deneyimi olan ve aynı şekilde çeşitli insan hareketleri ve pozisyonları şemasına aşina olan bir kimsenin kafasında bir çeşit bellek bankasına dönüşmektedir. Böylece, uyarımların düzenlenmesi ve yorumlanması son derece çabuk olur ve bunların tanınması, aynı anda denecek kadar bir hızlilik kazanmaktadır¹⁰.

İnsanların spora ilişkin algılamaları, bilgileri alıp geçmiş deneyimlerine bağlı olarak bu bilgileri yorumlamaları ile ilgili süreçle meydana gelir. Bireyin bilgilenme düzeyi, çok farklı iletişim kanal ve süreçlerinden elde edilen bilgi ve verilerden oluşmaktadır¹⁰.

Örneğin, futbol, hokey, tenis gibi sporları izlerken, futbolun çok büyük miktarda dayanıklılık, güç ve ustalık gerektirdiği, hokeyin agresif bir spor olması nedeniyle şiddet gerektirdiği ve tenisin ise ayrı bir vuruş, hareket yeteneği gerektirdiği görülür¹⁰.

Spor hakkındaki algılamaları ölçmek için algılama haritalarından yararlanmak mümkündür. Algılama haritaları belirlenirken sürekli bilgi alınması gerekir. Bu bilgilerle bir algılama haritası geliştirmek mümkündür.

Bu haritalar, spor ve spor branşları hakkında bilgi vermesi, farklı branşların aralarındaki algılama farklılıklarını ortaya koyması açısından görev alır. Spor pazarlama yöneticileri de bu haritalardan faydalanma yoluna giderek, farklı spor mal ve hizmetlerinin nerelerde hangi şekillerde konumlandırıldığı konusunda bilgi alır. Böylece, spor pazarlaması uzmanları tüketicilerin algılamalarını etkilemek için bilgi edinirler. Algılama haritaları çeşitli boyutlarda, tek boyutlu ya da çok boyutlu olarak oluşturulabilir¹⁰.

Tek boyutlu algılama haritası, sporların erkeksi - kadınsı olarak algılanma biçimine örnek olarak oluşturulmuştur. Tek boyutlu algılama haritasında, futbol branşı en erkeksi olarak algılanan spor branşı olup, futbolu; hentbol, yüzme tenis, voleybol takip etmektedir. En kadınsı olarak algılanan spor branşı ise buz patenidir¹⁰.

Tek boyutlu algılama haritaları oluşturmak, çok boyutlu algılama haritalarına kıyasla daha kolaydır. Ancak, boyutların sayısı arttıkça daha kompleks analizler yapılmak durumundadır. Algısal haritalama tekniği kullanılarak yapılan çalışmalar sporun altı farklı boyutunu belirleyebildiklerini göstermiştir. Altı spor branşından fazlası ele alındığında çok boyutlu bir algılama haritası oluşturmak gerekir. Çünkü algısal haritayı çözmek mümkün olsa bile, yorumlaması ve analiz edilmesi zordur¹⁰.

2.4. Araştırmanın Konusu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Araştırmanın bu alt bölümünde sporcuların kazanmaya yönelik algılarını konu alan ve kapsamında, araştırmanın bir boyutuna veya bir alt kesitine yer vererek, bu araştırmayı destekleyen bazı çalışmalar ve kaynaklar tanıtılmıştır.

2.4.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bussey (2008), “Dallas’tan seçilmiş spor yöneticilerinin okullar arası müsabakalardaki etik faktör ve konularla ilgili algıları” adlı araştırmasında; her biri üniversitelerde basketbol ve futbol liglerinde yarışan en az 3 okullar arası programdan sorumlu 8 spor yöneticisine uygulamıştır. Sonuç olarak; kazanma baskısının etik dışı davranışlara neden olduğu bildirilmiştir⁶¹.

Haynes (2006), 206 sporcu olan ve sporcu olmayan üniversite öğrencisine uyguladığı ve sosyal ve ahlâkî karakterleri karşılaştırdığı ve onların görev ve ego yönlendirmesi ile ilişkilerini incelediği araştırması sonucunda, sporcu olmayanların sporcu olanlara oranla adalet, dürüstlük ve sorumluluk gibi kavramları daha çok desteklediğini, sporcuların takıma bağlılık ve özveri gibi kavramları desteklerken maçta dürüst olmayan ve sahtekârca hareketleri savunduklarını, birinin ego yönlendirmesi ne kadar fazlaysa maç sırasında diğerlerini yenebildiğini gösterebilmek için dürüst olmayan ve sahtekârca hareketleri o kadar çok yaptığını, sosyal karakteri fazla olanın ahlâkî karakterle ilgili olaylara daha az inandığını ortaya koymuştur⁶².

Morgan, W.J., Meier, V.K (2001) “Kazanmak ve Atletik Üstünlük Üzerine” adlı araştırmalarında, rekabet sporlarının birçok durumdaki başarısızlıklarının gerçek ölçütünü araştırmışlardır. Sonuç olarak; sporcu da kazanmak için yeterli azim ve istek olması gerektiğini belirterek, bununla birlikte sporda kazanmanın her şey olmadığını, kaybetmenin de dünyanın sonu olmayacağını tespit etmiştir³⁷.

Zientek C.C.E, Breakwell G.M (1989) “Sporcuların Oyun Sonucuna İlişkin, Öncesi ve Sonrası Bilgilerinin Niteliksel Şeması”adlı, 17- 46 yaş grubundaki sporcular üzerinde yaptıkları araştırmalarında, sonuç olarak; kaybeden sporcuların şansın artan bir öneme sahip olduğuna inandı-

ğı, kazanan sporcularda ise, şansın düşük derecede önemli olduğuna inandığı tespit edilmiştir. Yine kazanan sporcuların müsabakanın güçlüğüne daha az önem verdiği belirlenmiştir⁶³.

McAuley E, Gross JB. (1985), “Sporda Nedensellik Faktörün Algısı; Nedensel Boyut Skalasının Uygulanması” adlı araştırmasında cimnastik sporcuları üzerinde başarının algılanma şeklinin denetim odağı yapısı ile ilişkili olup olmadığı incelemiştir. Sonuç olarak; cimnastik denetim odağının üç temel değişkeni olan iç-dış yüklemler, değişkenlik ve denetim edilebilirliğinin yüksek ve düşük başarı beklentisine sahip sporcularda farklı bulunduğu görülmektedir. Buna göre; yüksek başarı beklentisine sahip sporcular düşük beklenti sahibi olanlara göre bu üç temel özelliği daha fazla göstermektedir. Daha da önemlisi, denetim odağı puanı yüksek olan sporcuların cimnastik müsabakasında elde ettiği skorlar daha yüksek bulunmuştur⁶⁴.

Mark, M.M. Mutrie, N, Brokss.D.R. Harris, D.V. (1984), “Bireysel Rekabetçi Sporlarda , Kazanan ve Kaybedenlerin Nedensel Nitelikleri”adlı araştırmasında; başarı ve başarısızlık söz konusu olduğunda, kazanan ve kaybedenler kişisel olarak içsel denetim odağı ile ilişkili olup olmadığını incelemiştir. Sonuç olarak; başarı ve başarısızlık söz konusu olduğunda, kazanan ve kaybedenlerin kişisel olarak, içsel denetim odağının etkili olması açısından bir fark göstermemişlerdir, ancak kazananlar, kaybedenlere göre daha tutarlı ve daha iyi bir kontrol edilebilir olma faktörleri açısından farklılık göstermişlerdir⁶⁵.

Esser , F.L., (1984) “Basketbol Sporcularının Kaybettikleri Oyun Sonucunda Kaybetme Nedenlerini Açıklamalarını ve Memnuniyetlerini İfade Etmeleri” adlı araştırmasında; basketbol oyuncularının kaybettiği zaman durumu nasıl algıladıklarını incelemiştir. Sonuç olarak; yarışmayı kaybeden basketbol oyuncularında yaptığı araştırmada sporcular, nedeni

duygusal olarak algıladıkları ve dışsal faktörlere yüklemledikleri tespit edilmiştir⁶⁶.

Tannenbaum, G. Furs, D. Weingarten, G. (1984) “Spor Olaylarında Nedensellik Faktörünün Niteliği, The Wintage Spor Başarı Skalası'nın Doğrulanması” adlı araştırmalarında, temelini Rotter'ın (1966) içsellik dışsallık skalasından alarak, spora özgü bir biçimde geliştirmişlerdir. Sonuç olarak; bireysel spor dallarındaki başarılı ve başarısız sporcuların denetim odağı arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamıştır. Ama yinede başarılı sporcuların ortalama puanları başarısız sporculara oranla daha yüksek bulunmuştur. Takım sporlarında ise; başarılı ve başarısız sporcular arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Başarılılar, başarısızlara oranla daha içsel denetimli olarak görülmüştür⁶⁷.

Bird, A.M.,(1978) “Bireyin Kendini Takımın Diğer Bireylerine Göre Karşılaştırması” adlı araştırmasında; temel yükleme kuramı ile takım sporlarında kazanan ve kaybeden sporcuları incelemiştir. Sonuç olarak; temel yükleme kuramında dört temel faktör olan; yetenek, çaba, şans ve işin güçlüğünün takım sporlarında çok önemli roller oynadığını belirterek, sporcuların kazandıkları zaman başarılarının nedeni olarak kendi takımlarının yeteneğine oldukça fazla puan verirken, diğer nedenlere düşük puanlar verdiklerini ortaya koymuşlardır. Kendi yeteneklerine az ama takımın performansına oldukça fazla yüklelemelerde bulundukları gözlenmiştir⁶⁸.

Mahoney ve Avenner (1977), ABD Olimpiyat erkek cimnastik takımı üzerinde yaptıkları çalışmalarında, başarılı ve başarısız cimnastikçileri deney grubu olarak çalışma kapsamına almışlardır. Sonuç olarak; başarılı olan cimnastikçilerin kendilerine ve antrenörlerine karşı daha fazla güven sahibi oldukları, cimnastikle ilgili geleceğe dair planlar yaptıklarını ve kendilerini çok iyi motive edebildiklerini, müsabaka önce-

sinde, yapacakları hareketleri zihinlerinde canlandırıp prova yaptıklarını ortaya koymuşlardır. Bu tipteki cimnastikçilerin üzüntülerini kontrol altına aldıklarını ve dikkatlerini rahat toplayabildikleri sonucuna varılmıştır⁶⁹.

Walter, K.H. (1977) “Bireysel Sporlarda Başarı ve Başarısızlığı Etkileyen Nedensel Faktörler” adlı araştırmasında, erkek badminton sporcuları üzerinde başarılı ve başarısız sporcular arasındaki farklılığı ölçmüştür. Sonuç olarak; her iki tip sporcuda (başarılı-başarısız) performans hazırlığı ve yarışma ortamı için gerekli koşulların oluşturulmasını ortaya koymuştur⁷⁰.

Nelson ve Kagan (1972), “Sporcularda Başarı ve Rekabetçi Davranışı Yönlendirmede Sosyal Çevrenin Rolü” adlı çalışmada farklı yaşlardaki sporcular üzerinde çeşitli spor branşlarında incelemeler yapmışlar ve çeşitli kültürel farklılıklar belirlemişlerdir. Amerikalı sporcular Meksikalı sporcularla karşılaştırıldığında; Amerikalı sporcuların Meksikalı sporculara göre daha fazla rekabetçi, hırslı ve yarışma sever bir kişilik yapısına sahip olduklarını belirlemişlerdir. Araştırmacılar bu doğrultuda kültürel farklılıkların çocuk yetiştirme modeline bağlı olduğunu öne sürerek; Amerikalı anneler, çocuklarını başarıya odaklı olarak ödüllendirirken, Meksikalı anneler ise bir şeye bağlı olmadan başarıları gözetmeksizin çocuklarını övüp teşvik eden ve destekleyen bir tarz kullandıklarını ortaya koymuştur⁷¹.

2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Şimşek (2009), “Spor Medyasının Başarı ve Başarısızlık Yükleme; Kùltürler Arası Bir Karşılaştırma” adlı araştırmasında, Alman ve Türk spor medyasının başarı ve başarısızlığa ilişkin yüklemlemeleri karşılaştırılmıştır. Başarının Türk ve Alman bağlamında hangi modele açıklandığı araştırılmıştır. Sonuç olarak; Alman Spor Medyası, kişisel özellikler ve yarışma kategorilerini kullanarak başarıyı ayrışık modelle açıklamıştır.

Türk Spor Medyası, kişisel özellikler ve duygusal durumlar kategorilerini kullanarak başarıyı ayrışık ve birleşik olarak açıklamışlardır⁷².

Ziyagil (2008), “Şampiyon Kikboksörün Antrenman İlkeleri” adlı araştırmasında şampiyon olmayı hedefleyen yetenekli kikboksörün, spor yaşamında ve antrenmanlarında uyması gereken ilkeleri gözden geçirmektedir. Sonuç olarak; yetenek ve kikboks sevgisiyle bütünleşen antrenman ilkeleri, sporcuların müsabakalara hazırlanması için bazı ipuçlarını vermektedir. Başarı ve başarısızlık sporcu ve antrenörün, etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkmakta ve çalışma arzusu bilimsel uygulamalarla birleştiğinde şampiyon kikboksör ortaya çıkmaktadır⁷³.

Çoknaz, Aycan, Velioğlu (2008), “Rekabet İçin Değer, Değer İçin Kazanmak mı Gerekir? Durum Çalışması: Türkiye Futbol Liginden Bolu Spor” adlı araştırmalarında, Boluspor’un sahip olduğu değerleri belirlemek ve geçmiş ile günümüzü kıyaslayarak bu değerlerin nakde dönüştürülüp dönüştürülemediğini, bunun rekabet edilebilmedeki rolünü ortaya koymaktır. Sonuç olarak; Boluspor’un sahip olduğu değerleri nakde etkili bir şekilde dönüştüremediği ve bunun içinde özellikli bir ürün olan futbol için uzun süreli başarı ve etkili pazarlama stratejileri geliştirmenin esas olduğu bulunmuştur⁷⁴.

Arıburun ve Aşçı (2005), “Amerikan Futbolu Oyuncularında Hedef Yönelimi ve Algılanan Gündüsel İklim” adlı araştırmasında Amerikan futbolu oyuncularının hedef yönelimleri ve gündüsel iklim düzeylerini belirlemek ve oynanan mevkiye göre karşılaştırmasını incelemiştir. Sonuç olarak; hücum takımında oynayan oyuncuların performans iklimi değerleri ile defans takımında oynayan oyuncuların performans iklimi değerleri arasında anlamlı fark olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan; hücum takımında oynayan oyuncuların görev yönelimi, ego yönelimi ve ustalık iklimi değer-

leri ile defans takımında oynayan oyuncuların değerleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır⁷⁵.

Şentuna (2005), “Voleybolda Hücum ve Savunmaya Ait Değişkenler İle Kazanma ve Kaybetmenin Ayırıştırılması” adlı araştırmasında voleybolda savunma ve hücum performansını oluşturan değişkenlerin bayan ve erkek takımlarında seti kazanma ve kaybetmeyi ayırıştırıp ayırıştırmadığını incelemiştir. Sonuç olarak; incelenen değişkenlerden bayanlarda 12, erkeklerde 24 değişken diğer tüm değişkenlerden ayrılmış ve bu ayrışma istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sonuçta, bayanlarda 12, erkeklerde 24 değişkenin seti kazanma ve kaybetmeyi ayırıştırdığı belirlenmiştir⁷⁶.

Aktaş ve ark. (2004), “Profesyonel Erkek Basketbolcuların Durumluluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Maç Başarıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması” adlı araştırmasında, üst düzeyde basketbol oynayan profesyonel erkek basketbolcuların sezon boyunca gösterdikleri başarı ya da başarısızlığın bir ölçütü olarak kabul edilen MVP (Most Value Player – En Değerli Oyuncu) puanlarının, elde edilmesine etkisinin olabileceğini durumluluk ve sürekli kaygı düzeyleri ile maç başarısı arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Sonuç olarak; üst düzeydeki profesyonel basketbolcuların başarı için gerekli olan optimal bir kaygı seviyesine sahip oldukları görülmektedir. Bu nedenle, antrenörlerin ortaya çıkan bu durumu iyi değerlendirmeleri, oyuncuların davranış özelliklerini iyi tanımları ve ona göre uygun maç taktiği geliştirmeleri ve sportif yeterliliğin üst düzeyde olduğu profesyonel basketbolcularda kazanma isteği ya da çabanın arttırılması ve kazanmaya götürebilecek olumlu tüm taktiklerin denenmesi gerektiği sonucu çıkmıştır⁷⁷.

Sezen ve ark. (2003), çalışmalarında 4 profesyonel ve 6 amatör futbol kulübünden 100 profesyonel ve 122 amatör futbolcuya anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, profesyonelliğin kazanma isteğiyle birleşince fair play’i yok ettiği yönünde olmuştur. Profesyonel

sporcuların amatörlere oranla daha yüksek bir oranda fair play kurallarına uymadıkları görülmüş, bu doğrultuda futbolcuların rakiplerini birer düşman olarak gördüğü ve haksız avantajlardan yararlanarak kazanmayı normal bir davranış olarak kabullendikleri belirtilmiştir. Amatör futbolcuların ise, profesyoneller kadar yüksek bir yüzde göstermeseler de galip olmak söz konusu olduğunda fair play'i görmezden geldikleri belirtilmiştir⁷⁸.

Öcel (2002), "Takım Sporunu Yapan Oyuncuların Kollektif Yeterlik, Öz Yeterlik ve Saygınlık ile Başarı Algısı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, takım sporu yapan sporcuların kişisel algı ve beklentilerini incelemiştir. Sonuç olarak; öz yeterlik, saygınlık ve başarı algısı yüksek olan sporcuların beklentilerinin, düşük algıya sahip sporculardan daha yüksek olduğu yargısına varılmıştır⁷⁹.

Tiryaki, Gödelek (1997), "Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlanması Çalışması" adlı çalışmasında rekabetçi davranışla ilgili olduğu düşünülen kişiliğin durağan yönlerini ölçmede kullanılabilecek bir ölçeği Türkiye'ye kazandırmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak; güç gösterme güdüsü ile başarıya yaklaşma güdüsü arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon olduğu (.42 p<.000) bulunmuştur. Gerek güvenilirlik ve gerekse geçerliğe ilişkin veriler, ölçeğin kullanılabilirliğini ortaya koymaktadır⁸⁰.

Işıl (Ertekin), (1988), "12-18 Yaş Grubu Öğrenci Voleybolcuların Başarılarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tez çalışmasında sporcuların kişiliklerini, aile yapılarını, antrenör ve beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel niteliklerini, kulüp ve okul türlerinin vasıflarını, voleybol takımlarının başarılarını ele almıştır. Sonuç olarak; voleybol sporuna başlayan sporcuların başarılarında antrenörleri kadar ailelerinin de etkisi olduğu ortaya konulmuş ve öğrencilerin kişisel özellikleri, aile yapıları, okudukları okullar gelir seviyelerini belirttiği yargısına varılmıştır⁸¹.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan; geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu veya olayla ilgili olarak görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır⁸².

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında, Gazi Üniversitesi (Ankara) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören "1389" sporcu-öğrenci ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören "408" sporcu-öğrenci, toplamda ise; 1797 sporcu-öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem (çalışma) grubunu, 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı bahar yarıyılında, Gazi Üniversitesi (Ankara) ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu; Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon Bölümlerinde öğrenim gören sporcular arasından random (tesadüfî) yöntemi kullanılarak 114 (%42,8)'ü kadın ve 152 (%57,2)'si erkek olmak üzere toplam 266 sporcu oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki sporcuların yaş ortalaması $22,40 \pm 2,77$ 'dir. Araştırmaya katılan sporcuların 93 (%35,0)'ü 1.sınıfta, 60 (%22,6)'ı 2.sınıfta, 56 (%21,1)'si 3.sınıfta ve 57 (%21,4)'si 4.sınıfta öğrenim görmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Konuyla ilgili teorik bilgilere ulaşıldıktan sonra araştırmada kullanılacak veri toplama araçları aşağıdaki sırayla geliştirilmiştir:

1. “Kişisel Bilgi Formu”nun hazırlanması.
2. “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nin hazırlanması.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formunun Hazırlanması

Kişisel bilgi formu, sporcular hakkında bilgi toplamak amacıyla bu araştırmada inceleme konusu olan bağımsız değişkenlerle ilgili 12 sorudan oluşmaktadır. Bunlar sporcuların;

1. Cinsiyeti
2. Yaşı
3. İlgili olduğu spor dalı
4. Kaç yıldır sporla ilgilendiği
5. Millî olma durumu
6. Spor branşındaki statüsü
7. Okuduğu bölüm
8. Okuduğu sınıf
9. Algıladığı akademik başarı durumu
10. Algıladığı ekonomik durumu
11. Annesinin öğrenim durumu
12. Babasının öğrenim durumu ile ilgilidir.

Araştırmada bağımlı değişkenler olarak “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği” ifade puanları, bağımsız değişkenler olarak da “Kişisel Bilgi Formu”ndaki demografik veriler kullanılmıştır.

3.3.2. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği'nin Hazırlanması

Ölçeğin hazırlık aşamasında, çalışma alanındaki okullardan tesadüf olarak belirlenen bazı sporcularla karşılıklı görüşmeler yapılmış daha sonra 20 sporcuya, "Açık Uçlu Soru Formu"nda sporculara; "Sporda kazanmak ile ilgili neler düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltilerek bu konudaki düşüncelerini yazmaları istenmiştir. "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği" ham ifadelerinin oluşturulması aşamasında sporculara uygulanan "Açık Uçlu Soru Formu"ndan asıl uygulama safhasında da veri toplamak amacıyla tekrar yararlanılmıştır (Ek-3).

Toplanan açık uçlu anket formları tasnif edilip incelendikten sonra ölçeğin ham ifadeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan ham ölçek ifadeleri alanında uzman öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulup daha önce konu ile ilgili yapılan çalışmalardaki ölçek ifadeleriyle kıyaslanmıştır. Burada öncelikle maddelerin kapsam geçerliliğinin sağlanmasına çalışılmıştır. Bu incelemeden sonra, anketin uygulanacağı örnekleme benzer 10 kişiye anketi bire-bir uygulayıp tepkileri alındıktan sonra ankete son şekli verilmiştir.

"Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği", başlangıçta 40 ifadeden oluşmuş, ancak uzman görüşleri ve sporcuların dönütleriyle 25 ifadeye indirgenmiştir. Sporcuların kazanmaya yönelik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, 5'li Likert tipindedir. Olumlu ifadelerinin seçenekleri "Kesinlikle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Ne Katılıyorum Ne De Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde sıralanmış; 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz ifadelerin seçenekleri ise 1, 2, 3, 4 ve 5 şeklinde ters olarak puanlanmıştır.

Geçerlik-güvenirlik çalışması kapsamına alınan sporcuların 91 (%41,7)'i kadın, 127 (%58,3)'si erkek ve yaş ortalamaları 21,48'dir. Gazi

Üniversitesi ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda okuyan 218 sporcu üzerinde 25 maddeden oluşan ölçeğin ön deneme uygulaması yapılmasıyla elde edilen verilerle ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizi yapılmıştır.

Sporculardan derlenen veriler, SPSS 15.0 ve LISREL 8.54 bilgisayar paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin geçerlik ve güvenirliğine kanıt sağlamak amacıyla yapılan analizler aşağıda sunulmuştur:

- Verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi,
- Faktör yapısını belirlemek amacıyla temel bileşenler faktör analizi,
- Faktör yapısına kanıt sağlamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi,
- Güvenirliğe kanıt sağlamak amacıyla Cronbach Alpha ve Spearman Brown katsayıları,
- Madde geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla madde-toplam test korelasyonları.

3.3.3. “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nin Geçerlik Çalışması

Ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşüyle sağlanmış, yapı geçerliğini test etmek amacıyla ise faktör analizi yapılmıştır.

Çalışma kapsamına alınan örneklemin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri 0,89; Barlett Testi de anlamlı (2385,544) bulunmuştur ($p < 0,001$) (Tablo 1).

Tablo 1: KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uyum Ölçüsü		0,89
	X ²	2385,544
Barlett Küresellik Testi	Sd	300
	p	0,000

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity Testi, verilerin faktör analizi için uygunluğunu belirlemek amacıyla kullanılır. KMO'nun 0,60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir⁸³. KMO değerinin 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0,50'nin altında ise kabul edilemez (0,90'larda mükemmel, 0,80'lerde çok iyi, 0,70'lerde ve 0,60'larda vasat, 0,50'lerde kötü) olduğu belirtilmektedir⁸⁴. Faktör analizinde ayrıca evrendeki dağılımın normal olması gerekmektedir. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği Barlett testi ile sınanmaktadır. Bu test sonucunda elde edilen *chi-square* test istatistiğinin anlamlı çıkması, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğinin göstergesidir⁸⁵. Test sonuçları verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçekte bulunan 25 maddeye ilişkin faktör analizi sonuçlarına göre faktör sayısı 1'e madde sayısı da 10'a indirilmiştir. Aşağıdaki tabloda tutum ölçeğine ait faktör analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

No	Maddeler	Faktör Ortak Varyansı	Faktör Yük Değeri
1	Kazanmak için, kendime hedefler belirlerim.	0,764	0,874
3	Kazanmak için, antrenörümün değerlendirmelerini dikkate alırım.	0,704	0,839
5	Kazandığım zaman, kendimi iyi hissedirim.	0,641	0,801
4	Kazanmak, benim için önemlidir.	0,601	0,775
22	Kazanmak için, her zaman görev ve sorumluluklarımın bilincinde olurum.	0,554	0,744
7	Kazanmak için, daha çok antrenman yaparım.	0,551	0,743
23	Kazanmak için, kendimi her türlü duruma, her şekilde doğru olarak hazırlarım.	0,479	0,692
14	Geçmiş tecrübelerim, kazanmak için beni motive eder.	0,453	0,673
12	Geliştirdiğim tekniği kullandığım zaman hedefime daha kolay ulaşıyorum.	0,415	0,644
6	Kazanmak için, hayaller kurarım.	0,389	0,623

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve bu yapının da 10 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Faktör yük değerleri 0,623 ile 0,874 arasında değişmektedir.

Maddelerin ortak faktör varyanslarının 1'e yakın ya da 0,66'nın üzerinde olması iyi bir çözümdür, ancak uygulamada bunu karşılamak genellikle zordur. Ortak faktör varyanslarının yüksek olmasının, modele ilişkin açıklanan toplam varyansı artıracağı dikkate alınmalıdır⁸³. Verileri en uygun şekilde temsil edecek faktör sayısı, her faktör tarafından açıklanan toplam varyans yüzdesi ile belirlenir. Toplam varyans, her değişkenin varyansının toplamıdır. Modele alınacak faktör sayısı, öz değerleri birden büyük olan faktörlerin sayısı kadardır^{86,87}. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin 0,45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir

ölçüttür. Ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer, 0,30'a kadar indirilebilir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir⁸³. Analize dâhil değişkenlerle ilgili toplam varyansın 2/3'ünün kapsandığı faktör sayısı, önemli faktör sayısı olarak değerlendirilir. Özellikle sosyal bilim uygulamalarında bu değere ulaşmak zor olduğu için tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın en az %30, çok faktörlü ölçeklerde ise daha fazla olması beklenir⁸⁸. Öz değer, hem faktörlerce açıklanan varyansı hesaplamada hem de önemli faktör sayısına karar vermede dikkate alınan bir katsayıdır. Faktör analizinde başlangıçta, genel olarak öz değeri 1 ya da 1'den büyük olan faktörler önemli faktörler olarak alınır⁸³. Elde edilen bulgular, ölçeğin tatmin edici düzeyde geçerli bir ölçek olduğunu göstermektedir (Ek-5).

Aşağıdaki tabloda algı ölçeğini oluşturan tek faktöre ilişkin özdeğer ve varyans yüzdesine ait sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 3: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Faktör Yapısı

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi (%)
1	5,52	55,52

Açımlayıcı faktör analizi elde edilen tek faktörlü yapı, doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Root Mean Square Residuals (RMR), Standardized Root Mean Square Residuals (SRMR), Comparative Fit Index (CFI), Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Normed Fit Index (AGFI), Normed Fit Index (NFI) ve Non-Normed Fit Index (NNFI) uyum değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	RMR	SRMR	CFI	GFI	AGFI	NFI	NNFI
46,52	30	1,55	0,05	0,04	0,04	0,99	0,96	0,92	0,97	0,98

Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeğinin tek faktörlü yapısına kanıt sağlamak amacıyla yapılan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda; χ^2/sd , oranının 2'nin altında olması model ile veriler arasında mükemmel bir uyum olduğunu göstermektedir⁸⁹. RMSEA'nın 0,06'ya eşit ve küçük olması iyi uyum⁹⁰, RMR ve SRMR'nin 0,05'e eşit ve küçük olması mükemmel uyum⁹¹, CFI'nin 0,95'e eşit ve büyük olması mükemmel uyum^{91,92}, GFI'nin 0,95'e eşit ve büyük olması mükemmel uyum, AGFI'nin 0,90'a eşit ve büyük olması iyi uyum⁹³, NFI ve NNFI'nin da 0,95 ve üzerinde olması mükemmel uyuma işaret etmektedir^{90,92}. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular, açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen faktör yapısının doğrulandığını göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda, ölçekte yer alan 10 maddeye ilişkin güvenirlik analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Cronbach Alfa	Spearman Brown
Ölçek	0,91	0,83

Aşağıdaki tabloda ölçeği oluşturan maddelere ilişkin ortalama, standart sapma, madde-toplam korelasyonu ve madde silindiğinde güvenirlik katsayılarına ait sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 6: Madde-Toplam Test Korelasyon Sonuçları

Madde No	Ort	Ss	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
1	4,53	0,96	0,82	0,89
3	4,40	0,95	0,78	0,89
5	4,61	0,93	0,74	0,90
4	4,52	0,91	0,71	0,90
22	4,44	0,84	0,67	0,90
7	4,32	1,00	0,68	0,90
23	4,29	0,88	0,62	0,90
14	4,33	0,89	0,60	0,90
12	4,30	0,89	0,57	0,91
6	4,16	0,88	0,55	0,91

Tablo 6 incelendiğinde madde-toplam test korelasyonlarının 0,55 ile 0,82 arasında değiştiği ve maddelerin her birinin ölçekten atıldığı takdirde güvenirlik katsayısını (Cronbach Alfa) azaltmadığı görülmektedir.

Cronbach Alpha, ölçeğin güvenirliği belirlenirken, ölçeğin tümü ve her bir alt ölçek için iç tutarlılık anlamında kullanılan bir güvenirlik katsayısı hesaplama biçimidir⁹³. İki yarı test güvenirliği ise, testin maddelerinin tek-çift, ilkyarı-sonyaryarı veya yansız olarak iki eş yarıya ayrılarak testin iki yarısı arasındaki ilişkidenden hareketle Spearman Brown formülü kullanılarak testin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısı ile açıklanır. Testi yarılama yöntemi olarak da bilinen iki yarı test güvenirliği, elde edilen test puanları arasındaki tutarlılığı gösterir⁸³. Hesaplanan güvenirlik katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliği için genel olarak yeterli görünmektedir^{83,94}. Madde-toplam puan korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Madde-toplam korelasyon katsayılarının, testin toplanabilirlik özelliğini bozduğu için negatif olmaması ve en az 0,20 olması öngörülmek-

tedir^{83,95}. Güvenirlik analizi sonucunda elde edilen bulgular, ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Ölçekten elde edilecek toplam puan 10 ile 50 arasında değişmektedir. Kazanma algısı ölçeği geliştirme çalışmasında puan ortalaması 43,19 ve standart sapma 6,70 olarak bulunmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Saha Uygulama Süreci

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının saha uygulaması, sporcuların serbest zaman dilimleri içerisinde gerçekleştirilmiştir. Yönergede, araştırmanın amacı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak veri toplama araçlarının doldurulması hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Veri toplama araçları, sporcular tarafından gönüllü olarak doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından toplanan formlar, kontrol edilerek eksik ve yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur. Daha sonra sporculara uygulanan veri toplama araçlarının geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları, değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analizi SPSS 15.0 paket programında yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiki yöntem olarak; frekans, yüzde dağılımları, aritmetik ortalama, standart sapma, korelasyon testi; parametrik testlerden bağımsız gruplar için T-Testi ve Anova; parametrik olmayan testlerden ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır

4. BULGULAR

4.1. Sporcuların Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırmaya katılan sporcuların demografik verilerine ilişkin değişkenlere yer verilmiştir. Sporculara ait demografik bilgileri ile ilgili frekans ve yüzde değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Sporculara Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	Kategoriler	f	%
Cinsiyet	Kadın	114	42,8
	Erkek	152	57,2
Sınıf	1.Sınıf	93	35,0
	2.Sınıf	60	22,5
	3.Sınıf	56	21,1
	4.Sınıf	57	21,4
Millîlik durumu	Millî	63	23,7
	Millî Değil	203	76,3
Spor Branşı	Bireysel Sporlar	104	39,1
	Takım Sporları	162	60,9
Spordaki Statü	Derece Yok	45	16,9
	Okullararası Yarışmalar	31	11,7
	Kulüplerarası Yarışmalar	93	35,0
	Türkiye Şampiyonası	73	27,4
	Avrupa Şampiyonası	12	4,5
	Dünya Şampiyonası	12	4,5
Akademik Başarı Durumu	Düşük	21	7,9
	Orta	168	63,1
	Yüksek	77	29,0
Gelir Durumu	Düşük	23	8,6
	Orta	164	61,7
	Yüksek	79	29,7
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	98	36,8
	Ortaokul	74	27,8
	Lise	50	18,8
	Üniversite	44	16,6
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	59	22,2
	Ortaokul	55	20,7
	Lise	78	29,3
	Üniversite	74	27,8

Tablo 7'ye göre; araştırmaya katılan sporcuların 63'ünün millî 202'sinin branşlarında millî olmadığı görülmektedir. Sporcuların 104'ü bireysel sporlarla, 162'si de takım sporlarıyla ilgilenmektedir. Araştırma grubu, algılanan akademik başarı durumuna göre kategorize edildiğinde en yüksek frekansın (168) 'Orta' olduğu görülmektedir. Benzer şekilde sporcuların 164'ü de gelir durumlarını 'Orta' olarak belirtmiştir. Çalışma grubunun anne ve baba öğrenim düzeyleri incelendiğinde anne öğrenim düzeyi açısından en yüksek frekansın 'İlkokul (98)', baba öğrenim düzeyi açısından ise 'Lise (78)' olduğu gözlenmiştir.

4.2. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanların aritmetik ortalaması ve standart sapma ve minimum-maksimum değerleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Dağılımı

	N	Ort	Ss	Minimum	Maksimum
Tutum Ölçeği	266	45,86	3,78	30,00	50,00

Tablo 8'e göre; ölçekten alınan puanların aritmetik ortalaması Ort=45,86 ve standart sapması Ss=3,78'dir. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanların cinsiyete göre T-Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 9: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	Ort.	Ss	T	p
Kadın	114	46,16	3,59	1,096	0,274
Erkek	152	45,64	3,91		

Tablo 9'a göre; sporcuların kazanma algıları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$T=1,096$; $p>0,05$]. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanların spor branşlarına göre aritmetik ortalaması, standart sapması ve minimum-maksimum değerleri sunulmuştur.

Tablo 10: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Spor Branşına Göre Dağılımı

Branş	N	Ort	Ss	Minimum	Maksimum
Atletizm	7	46,2857	3,35233	42,00	50,00
Badminton	6	44,8333	3,76386	40,00	50,00
Basketbol	18	46,3333	3,10597	38,00	50,00
Biatlon	3	48,6667	2,30940	46,00	50,00
Bisiklet	4	49,5000	,57735	49,00	50,00
Boks	6	47,1667	2,48328	44,00	50,00
Buz Pateni	9	45,4444	3,64387	40,00	50,00
Futbol	82	45,4268	3,49614	36,00	50,00
Güreş	15	47,2667	2,73774	42,00	50,00
Judo	6	43,6667	4,32049	38,00	50,00
Halter	4	48,5000	1,73205	46,00	50,00
Hentbol	13	46,0769	3,96782	38,00	50,00
Hokey	11	45,5455	4,05866	37,00	50,00
Cimnastik	8	46,5000	4,20883	40,00	50,00
Karate	2	48,0000	1,41421	47,00	49,00
Kick Boks	11	45,0909	6,34751	30,00	50,00
Rafting	3	45,6667	2,08167	44,00	48,00
Taekwando	12	46,4167	2,67848	42,00	50,00
Tenis	11	44,4545	3,55988	37,00	49,00
Voleybol	28	45,7500	5,00093	35,00	50,00
Yüzme	7	45,5714	4,42934	39,00	50,00

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden aldıkları puanların spor branşına göre T-Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 11: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Spor Branşına Göre T-Testi Sonuçları

Branş	n	Ort.	Ss	T	p
Bireysel Sporlar	104	46,3077	3,72626	1,535	0,126
Takım Sporları	162	45,5802	3,79887		

Tablo 11’e göre; sporcuların kazanma algıları, spor branşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$T=1,535$; $p>0,05$]. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların, “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden aldıkları puanlarla sporculuk yaşı değişkeni arasındaki korelasyon testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 12: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Sporculuk Yaşı ve Kazanma Algısı Korelasyon Sonuçları

	r	p
Sporculuk Yaşı	0,153	0,013*
Kazanma Algısı Ölçeği		

* $p=0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 12’ye göre; “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden elde edilen puanlarla, sporcuların sporculuk yaşları arasındaki korelasyon katsayısı 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($r=0,153$; $p<0,05$). Sporculuk yaşı büyüdükçe Sporculara yönelik kazanma algısı ölçeğinden alınan puanlar da artmaktadır. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden aldıkları puanların millîlik durumu değişkenine göre T-Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 13: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Millîlik Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Millîlik	n	Ort.	Ss	T	p
Millî	63	47,06	3,67	2,964	0,003*
Millî Değil	203	45,47	3,74		

*p= 0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 13'e göre; sporcuların kazanma algıları, millîlik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [T=2,964; p<0,01]. Millî olan sporcuların kazanma algısı puanları (Ort=47,06), millî olmayan sporcuların kazanma algısı puanlarından (Ort=45,47) daha yüksektir. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanların spordaki statülerine göre aritmetik ortalaması, standart sapması ve minimum-maksimum değerleri sunulmuştur.

Tablo 14: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Spordaki Statüye Göre Dağılımı

Derece	N	Ort	Ss	Minimum	Maksimum
Derecem Yok	45	44,89	3,78	35,00	50,00
Okullararası Yarışmalar	31	45,55	3,50	37,00	50,00
Kulüplerarası Yarışmalar	93	45,92	3,91	35,00	50,00
Türkiye Şampiyonası	73	46,07	3,83	30,00	50,00
Avrupa Şampiyonası	12	47,75	3,96	37,00	50,00
Dünya Şampiyonası	12	46,75	2,26	43,00	50,00

Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanlarla spordaki statüleri arasındaki korelasyon testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 15: Spordaki Statü ve Sporculara Yönelik Kazanma Algısı
Korelasyon Sonuçları

	r	p
Spordaki Statü		
Kazanma Algısı Ölçeği	0,147	0,016*

* p=0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 15'e göre; "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden elde edilen puanlarla, sporcuların spordaki statüleri arasındaki korelasyon katsayısı 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($r=0,147$; $p<0,05$). Spordaki statü arttıkça sporculara yönelik kazanma algısı ölçeğinden alınan puanlar da artmaktadır. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanların sınıf değişkenine göre Anova Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 16: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının
Sınıflara Göre Anova Testi Sonuçları

Sınıf	n	Ort.	Ss	F	p
1	93	45,43	4,08		
2	60	46,15	3,26		
3	56	46,59	3,37	1,337	0,263
4	57	45,56	4,11		

Tablo 16'ya göre; sporcuların kazanma algıları, sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F=1,337$; $p>0,05$]. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların "Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği"nden aldıkları puanların akademik başarı durumu değişkenine göre Kruskal-Wallis Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 17: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Akademik Başarıya Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Akademik Başarı	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Düşük	21	139,00	2	1,095	0,578
Orta	168	129,77			
Yüksek	77	140,14			

Tablo 17'ye göre; sporcuların kazanmaya yönelik algıları, akademik başarı durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$\chi^2=1,095$; $p>0,05$]. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden aldıkları puanların gelir durumu değişkenine göre Kruskal-Wallis Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 18: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Gelir Durumuna Göre Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Gelir Durumu	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Düşük	23	141,07	2	0,355	0,837
Orta	164	131,67			
Yüksek	79	135,09			

Tablo 18'e göre; sporcuların kazanma algıları, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$\chi^2=0,355$; $p>0,05$]. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden aldıkları puanların anne öğrenim durumu değişkenine göre Anova Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 19: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Anne Öğrenim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları

Öğrenim Durumu	n	Ort.	Ss	F	p
İlkokul	98	45,81	4,31	1,227	0,300
Ortaokul	74	45,92	3,76		
Lise	50	46,58	2,90		
Üniversite	44	45,09	3,37		

Tablo 19’a göre; sporcuların kazanma algıları, anne öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F=1,227$; $p>0,05$]. Aşağıdaki tabloda, araştırmaya katılan sporcuların “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nden aldıkları puanların baba öğrenim durumu değişkenine göre Anova Testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 20: Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Puanlarının Baba Öğrenim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları

Öğrenim Durumu	n	Ort.	Ss	F	p
İlkokul	59	45,51	4,53	1,362	0,255
Ortaokul	55	46,67	3,79		
Lise	78	45,97	3,55		
Üniversite	74	45,43	3,29		

Tablo 20’ye göre; sporcuların kazanma algıları, baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F=1,362$; $p>0,05$].

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, ilk olarak sporcuların kazanmaya yönelik algı puanları ile cinsiyet, spor branşı, sporculuk yaşı, millîlik durumları, sınıf, anne ve baba öğrenim durumu, gelir durumu ve algılanan akademik başarı durumu değişkenleri arasında tespit edilen istatistiksel ilişkilere ait bulgular tartışılmıştır.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($T=1,096$; $p>0,05$), (Tablo, 9). McAuley E, Gross JB (1985) cimnastikçiler üzerinde uyguladıkları araştırmada, başarının algılanma şeklinin denetim odağı yapısı ile ilişkilerini ortaya koymaktadır. Bu bulgular cinsiyet değişkeni açısından, araştırmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile spor branşı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($T=1,535$; $p>0,05$), (Tablo, 1). Mahoney ve Avenier (1977), ABD Olimpiyat erkek cimnastik takımı üzerinde uyguladıkları araştırmalarında başarılı olan cimnastikçilerin, başarılı olmakla ilgili geleceğe dair planlar yaptıklarını ve kendilerini çok iyi motive edebildiklerini, yarışma öncesinde, önce yapacakları hareketleri zihinlerinde canlandırıp prova yaptıklarını ve yarışmayı kazanacaklarını düşünerek yarışmaya çıktıklarını ortaya koymuşlardır. Öcel (2002), takım sporu yapan sporcuların kişisel algı ve beklentilerini incelenmiştir. Sonuç olarak; öz yeterlik, saygınlık ve başarı algısı yüksek olan sporcuların beklentilerinin, düşük algıya sahip sporculardan daha yüksek olduğu yargısına varılmıştır. Farklı spor branşlarında yapılan bu araştırmalar, sporcuların kazanmaya yönelik algılarıyla ilgili bilgiler

vermektedir. Bu doğrultuda araştırmadan elde edilen bu bulgular, Mahoney ve Avenier (1977) ve Öcel (2002) tarafından yapılan araştırmalarla desteklenmektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile sporculuk yaşı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($r=0,153$; $p<0,05$), (Tablo, 12). Sporculuk yaşı büyüdükçe, kazanma algısı ölçeğinden alınan puanlarda artmaktadır. Sporculuk yaşı arttıkça, sporcuların öğrenim düzeyleri, kişisel yaşam biçimleri değişmesi göz önüne alındığında, sporcuların kazanmaya yönelik algılarının da değişebileceği düşünülmektedir. Bu durumda sporculuk yaşıyla; özel yaşam, spor yaşamı ve kazanmaya yönelik algıların, orantılı olarak geliştiği ve değiştiği kanısına varılabilir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile millîlik durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($T=2,964$; $p<0,01$), (Tablo,13). Millî olan sporcuların kazanma algısı puanları (Ort=47,06), millî olmayan sporcuların kazanma algısı puanlarından (Ort=45,47) daha yüksektir. Bu durum millî takımda görev almış sporcuların kazanmaya yönelik algılarının, millî takımda görev almayan sporculara göre daha üst boyutta olduğunu ortaya koymaktadır. Sporculukta başlıca hedeflerden bir tanesi millî takıma seçilmek ve başarılı bir biçimde ülkeyi temsil etmektir. Sporcular bu bilinçle müsabakaya çıkmaktadırlar, bu nedenle kazanma arzuları, kazanma istek ve hedefleri en üst seviyededir. Millî sporcu hedefine ulaşan sporcuların, kazanmaya yönelik algılarının daha farklı boyutta olduğu düşünülmektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile spordaki statüleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($r=0,147$; $p<0,05$), (Tablo,15). Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği

(SYKAÖ) puanlarının spordaki statüye göre dağılımı, derecem yokta ortalama (44,89), okullar arası yarışmalarda derecem varsa ortalama (45,55), kulüpler arası yarışmalarda derecem varsa ortalama (45,92), Türkiye Şampiyonasında derecem varsa ortalama (46,07), Avrupa Şampiyonasında derecem varsa ortalama (47,75) ve Dünya Şampiyonasında derecem varsa ortalama (46,75) olarak ortaya çıkmıştır. Spordaki statü arttıkça kazanma algısı ölçeğinden alınan puanlar da artmaktadır.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile sınıfları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=1,337$; $p>0,05$), (Tablo,16). Tiryaki, Gödelek (1997), Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlanması Çalışması adlı araştırmasında rekabetçi davranışla ilgili olduğu düşünülen kişiliğin durağan yönlerini farklı değişkenler açısından incelemiştir. Sonuç olarak; güç gösterme güdüsü ile başarıya yaklaşma güdüsü arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir korelasyon olduğu, burada da sporcuların sınıf değişkeni açısından bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Sporcuların okudukları sınıfın kazanmayı algılamalarında, bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda araştırmadan elde edilen bu bulgular, Tiryaki, Gödelek (1997) tarafından yapılan araştırmayla desteklenmektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X^2=1,095$; $p>0,05$), (Tablo, 17). Sporcuların öğrenim hayatındaki başarı durumuyla kazanma algısı arasında bir ilişkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Işlar (Ertekin), (1988), 12-18 yaş grubu voleybolculara yaptığı araştırmasında, sporcuların kişiliklerini, aile yapılarını, antrenör ve beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel niteliklerini, akademik başarılarını, kulüp ve okul türlerinin vasıflarını, voleybol takımlarının başarılarını incelemiştir. Araştırma sonucunda sporcuların voleybol ve akademik başarıları

arasında bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Bu sonuçta araştırma bulguları ile desteklenmektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile gelir durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X^2=0,355$; $p>0,05$), (Tablo,18). Araştırmaya katılan sporcu-öğrencilerin aile gelir seviyeleri farklı olduğu halde kazanmaya yönelik algıları değişmemektedir. Ortaya çıkan sonuca göre; sporcular kazanmak için maddi destekten çok manevî destek ve ilgi beklemektedirler. Kazanmaya yönelik algılar, farklı gelir seviyelerindeki sporcuların aynı ölçüde etkilemekte olduğu söylenebilir. Sporcuların kazanmasında sadece manevî destek yeterli olmayıp, sporcuların sosyal açıdan gelişmesinde aile gelirinin de iyi seviyede olması düşünülmektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile anne öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=1,227$; $p>0,05$), (Tablo,19). Nelson ve Kagan (1972), kültürel farklılıkların çocuk yetiştirme modeline bağlı olduğunu öne sürerek Amerikalı annelerin, çocuklarını başarıya bağlı olarak ödüllendirirken, Meksikalı anneler bir şeye bağlı olmadan başarıları gözetmeksizin çocuklarını övüp teşvik ettiklerini ortaya koymuşlardır. Araştırmada, anne eğitim durumları farklılık gösterse bile, sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile ilgili düşüncelerinde, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülememiştir. Bu açıdan bakıldığında sporcuların kendilerini bir birey olarak kabul ettikleri ve kendi yaşamlarında sporunda etkiyle karar verebildikleri düşünülebilir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile baba öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda; ölçekte (SYKAÖ) anlamlı bir farklılık göster-

mediği tespit edilmiştir ($F=1,362$; $p>0,05$), (Tablo, 20). Türk toplumunda genelde aile reislerinin baba olduğu düşünüldüğünde, sporcular msaba-kayı kazanarak, başarılı olduklarını babalarına bu şekilde kanıtlama isteği içerisinde olabilirler. Araştırmada sporcuların baba öğrenim durumları farklı olsa da, sporcuların kazanmaya yönelik algılarında bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır.

6. SONUÇ

Sporcuların, sporculara yönelik kazanma algısı ölçeğinden aldıkları puanların, bireylerin kişisel bilgilerinden elde edilen bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp, farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları, kısaca şu şekilde özetlenebilir;

Araştırmaya katılan sporcuların, sporculara yönelik kazanma algısı ölçeğinden aldıkları puanların, bireylerin; sporculuk yaşı, millîlik durumları ve spordaki statüye göre farklılaştığı görülmüştür.

Sporcuların cinsiyet değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bunun sonucunda, sporcuların kazanmaya yönelik algılarında cinsiyetlerine göre bir farklılık duymadığı tespit edilmiştir.

Sporcuların spor branşı değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bunun sonucunda, sporcuların kazanmaya yönelik algılarında spor branşına göre bir farklılık duymadığı tespit edilmiştir.

Sporcuların sporculuk yaşı değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde farklılıklar tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, sporculuk yaşı artıkça kazanma algısı puanlarının da arttığı tespit edilmiştir. Sporculuk yaşıyla; özel yaşam, spor yaşamı ve kazanmaya yönelik algıların orantılı olarak geliştiği ve değiştiği ortaya çıkmıştır.

Sporcuların millîlik durumları değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bunun sonucunda; millî takımda görev almış sporcuların kazanmaya yönelik algılarının, millî takımda görev almayan sporculara göre daha üst boyutta olduğunu ortaya koymaktadır.

Sporcuların spordaki statüleri değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, spordaki statü arttıkça kazanma algısı ölçeği puanı da artmaktadır.

Sporcuların sınıf değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir. Bunun sonucunda, sporcuların okudukları sınıfın kazanmayı algılamalarında, bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Sporcuların akademik başarı değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir. Bunun sonucunda, sporcuların öğrenim hayatındaki başarı durumuyla kazanma algısı arasında bir ilişkisi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Sporcuların gelir durumu değişkenine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, kazanmaya yönelik algılar, farklı gelir seviyelerindeki sporcu-öğrencileri aynı ölçüde etkilemektedir.

Sporcuların anne ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre, kazanma algısında “Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği”nde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, anne ve baba öğrenim durumları farklılık gösterse bile, sporcuların kazanmaya yönelik algıları ile ilgili düşüncelerinde farklılık göstermemektedir.

Sporcuların kazanmaya yönelik algılarının araştırılmasıyla; sporcular, kazanmaya yönelik bakış açılarını ve hedeflerini, amaçlarına uygun olarak daha iyi gerçekleştirmelerine katkı sağlanacaktır.

Öneriler: Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Farklı spor dallarındaki sporcuların, kazanmaya yönelik algıları incelenerek, spor branşları aralarındaki algılama farklılıkları ortaya konulabilir.
- Sporculara, müsabakaya hazırlık ve kamp dönemlerinde; kazanmaya yönelik algılarının gelişmesi ve bu algılarının yerleşmesi ile ilgili olarak eğitimler verilmelidir.

7. ÖZET

SPORCULARIN KAZANMAYA YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı; sporcuların kazanmaya yönelik algılarını belirlemek, bu algıların sporcuların kişisel bilgilerinden elde edilen bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırarak, ortaya koymaktır.

Çalışmaya, Ankara Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinden, tesadüfî (random) yöntemi kullanılarak seçilen 266 sporcu katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Kişisel Bilgi Formu” ve “Kazanma Algısı Ölçeği (KAÖ)” kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, sporcuların, kazanma algısı ölçeğinden aldıkları puanların, bireylerin; sporculuk yaşı, millîlik durumları, spordaki statülerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sporcu, algı, kazanmak.

8. SUMMARY

ASSESSMENT ON WINNING-ORIENTED PERCEPTION OF ATHLETES

The aim of this study is to identify the winning-oriented perception of athletes, to put forward/present whether this perception differs or not after comparing them according to the variable independents obtained from the personal data of the athletes.

266 athletes randomly selected from Ankara Gazi University School of Physical Education and Sports and Tokat Gaziosmanpaşa University School of Physical Education and Sports attended this study. In this study the “Personal Data Form” and the “Winning Perception Scale” (WPS) were applied as data collection tools.

At the end of this study it has been identified that the athletes’s scores at the winning perception scale differ according to duration of being athlete, being a national athletes, statue at sport.

Key words: Athletes, perception, winning.

9. KAYNAKLAR

1. Güven Ö. Türklerde Spor Kültürü. Geliştirilmiş İkinci Baskı. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: 172, Türk Kültüründen Görüntüler Dizisi: 44, Alp Ofset; 1999.
2. Fişek K. Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi. 2. Baskı. Ankara: Bağırhan Yayın evi; 1998.
3. Tunçkol H.M. Profesyonel Futbolcuların Futbolu Bırakma Yaşantılarını Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara; 2007.
4. Duran N. Kültür Uygarlık ve Spor. 1. Baskı. Antalya: Hatay'a Hizmet Vakfı Yayını; 2003.
5. Güven Ö. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. " Spor Anlayışımız ve Sporun Sosyo-Psikolojik İşlevi". Cilt:8, Sayı:1. 1992: 35-42.
6. Ateşoğlu M. Sporda Erdemlilik. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını; 1974.
7. Erdemli A. Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi. İstanbul: E Yayınları; 2002; 38-39, 58, 80-84.
8. Seçilmiş K. Antik Zamandan Günümüze Olimpiyat Oyunları. 1. Baskı. İstanbul: İlpres Basım ve Yayın; 2004.
9. Kidd T., Woodman W. Sex Orientations Toward Winning On Sport, The Research Quarterly: 46 (4); 1975; 476-483.
10. İkizler C. Sporda Başarının Psikolojisi. İstanbul: Alfa Yayınevi; 1994; 45-47, 62-64.

11. Erdemli A. Spor Yapan İnsan. 1.Baskı. İstanbul: E Yayınları; 2009; 91-92, 108-110, 111,114, 119-124, 132-136, 243-246, 319.
12. Biçer T. Doruk Performans. İstanbul: Beyaz Yayınları; 1998; 5-7, 13-14, 46-51, 62.
13. Tabachnick B.G. ve Fidel L.S, Using Multivariate Statistics. Canada: 4th Edition, Allyn and Bacon, Inc., MA, 2001.
14. “Rekabet Uçurur”, Fotomaç, 6 Aralık, 2009. s.9, sü.1-4.
15. Gill DL. Psychological Dynamics of Sport and Exercise. Second Edition. Champaign: Human Kinetics; 2000.
16. Güven Ö. “ Antrenörlüğe Felsefi ve Sosyal Yaklaşımlar”, Türkiye Basketbol Okulları’nın 16-18 Haziran 2005 tarihinde Ankara’da yapılan yaz dönemi Antrenör Eğitim Semineri. 16 Haziran 2005 tarihinde verdiği seminer.
17. Keating JW. Sportsmanship As a Moral Category. In: Morgan WJ, Meier KV, Schneider AJ, editors. Ethics in Sport. Canada: Human Kinetics; 2001; 7-20.
18. Simon RL. Fair Play Sports Values and Society. New York: Westview Pres; 1991.
19. Shields DLL, Bredemeier BJL. Character Development and Physical Activity. United States: Human Kinetics; 1995.
20. Sessions WL. Sportsmanship as Honor. Journal of Sport Psychology. 31 (1); 2004; 47 – 60.

- 21.Silva JM. Stevens DE. Psychological Foundations of Sport. Canada: Allyn and Bacon; 2002.
- 22.Kretchmar RS. Practical Philosophy of Sport. United States: Human Kinetics; 1994.
- 23.Lumpkin A, Stoll SK, Beller JM. Sport Ethics: Applications for Fair Play. New York: Mc Graw Hill Publisher; 2003.
- 24.Aziz Sportmenler. İstanbul Futbol Hakem Kulübü İdare Heyeti. İstanbul: İstanbul Futbol Hakem Kulübü Sosyal Yayınları No:1. Günsen Matbaası; 1963.
- 25.Lawther JD. Sport Psychology. New Jersey: Prentice Hall; 1972; 86-89.
- 26.Arnold PJ. Three Approaches Toward an Understanding of Sportsmanship. Berlin: Sports Ethics An Anthology. Blackwell Publishing; 2003; 72-80.
- 27.Dixon N. On Winning and Athletic Superiority. In: Boxill J, editor. Sports Ethics: An Anthology. Blackwell Publishing; 2003; 116- 130.
- 28.“Formayı İslatın”, Fotomaç, 25 Eylül, 20011. s.11, sü.2-3.
- 29.Karakuş A. Başarının Psikolojisi. İstanbul: Dharma Yayınları. 3. Baskı; 2004; 16-18, 50, 76, 156.
- 30.“Yürekten Oynuyor”, Fotomaç, 16 Aralık 2009. s.9, sü. 2-3.

31. David Le Breton, Acının Antropolojisi, Çeviri: İsmail Yergüz. İstanbul: Sel Yayıncılık; 2005; 193-198.
32. Hayashi CT. Achievement Motivation Among Anglo American and Hawaiian Physical Activity Participants; Individual Differences and Social Contextual Factors; Journal of Sport and Exercise Psychology; 18(2): 1996; 194-215.
33. Bakker F.C, Whiting H.T.A, Brug H, Sportpsychologie. Bern: Hans Huber; 1992; 58-85.
34. Ünlü S. Psikoloji. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 2001; 50, 55.
35. Tiryaki Ş. Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama. Mersin: Eylül Kitap ve Yayınevi; 2000; 34-36, 41.
36. Kuter M. Öztürk F. Antrenör ve Sporcu El Kitabı. 2.baskı. Bursa: Bağırhan Yayınevi; 1997.
37. Morgan W.J, Meier K.V, Schneider A.J. On Winning and Athletic Superiority. United States: Human Kinetics.; 2001; 50-69.
38. “Kazanmak İstedığımız İçin Galip Gelemedik”, Zaman, 23 Nisan 2011. s.35, s.2-3.
39. “Kaybedince Çok Kötü Oluyorum”. Hürriyet, 14 Ekim 2009., s.29, s.1-4.
40. “Kazanmak Kadar Kaybetmekte Var”, Zaman, 4 Mart 2011. s, 35, s.1-3.

41. “Yenilgiyi Hazmedemiyoruz”, Star, 30 Ocak 2011., s.28, sü.2-3.
42. “Tek Çare Kazanmak” , Fotomaç, 4 Aralık 2011 s.11, sü.2-3.
43. Atkinson R. L. Psikolojiye Giriş, Çeviren: Yavuz Aloğan. Ankara: Arkadaş Yayınları; 2002; 178.
44. İnceoğlu M. Tutum Algı İletişim. Ankara: İmaj Yayınları; 2000; 44-46, 58- 59.
45. İslamoğlu A.H. Tüketici Davranışları. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş; 2003; 89,93.
46. Baymur, F. Genel Psikoloji. İstanbul: Aka Basımevi; 1996; 58-61, 86-89.
47. Güney S. Davranış Bilimleri ve Yönetim Psikolojisi Terimler Sözlüğü. Ankara: Ocak Yayınları; 1998; 32.
48. Başer E. Uygulamalı Spor Psikolojisi. Ankara: Yayın no 133. M.E.G.S.B. Yayınları; 1986; 16-22, 29, 46.
49. Baymur F. Psikolojiye Giriş. İstanbul: İnkılâp Kitabevi; 2004; 109-111, 133,135, 140,142.
50. Odabaşı Y, Barış G. Tüketici Davranışı. İstanbul: MediaCat Yayınları; 2006; 128,130-136,157-160, 164-168, 171.
51. Kavas A.C, Katrinli A, Özmen Ö.T. Tüketici Davranışları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 2000; 88-92.

52. Sızalı M. Sosyal Psikoloji Davranış Bilimi. Ankara: Seçkin Yayınları; 2005; 47-52.
53. Başaran İ. Psikoloji 2. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 1991; 36-37.
54. Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Gazi Kitabevi; 2005; 292-293.
55. Karalar R, Barış G, Velioğlu M.N. Tüketici Davranışları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını; 2006; 53-55.
56. Morgan, C.T. Psikolojiye Giriş, Çeviren: Karakaş ve diğerleri. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Psikoloji Bölümü Yayınları; 1999; 266, 273.
57. Öztabağ, L. Psikolojide İlk Adım. İstanbul: İnkılap Yayınevi; 1983; 109.
58. Özbaydar, S. İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi; 1983; 61-64.
59. Arkonaç S. A. Sosyal Psikoloji. İstanbul: Alfa Yayınları; 1998; 107.
60. Altuğ D. Çocukluktan Yaşlılığa Kendilik Değeri. Ankara: Başkent Üniversitesi Yayınları; 2004; 83-84.
61. Simon R. Sportmanship and Fairness in the Pursuit of Victory. In: Holowchak MA, editor. Philosophy of Sport Critical Readings Crucial Issues. New York: Prentice Hall; 2002; 164-71.

62. Haynes F. Eğitimde Etik. Çev: Semra Kunt Akbaş. İstanbul: Ayrıntı Yayınları; 2002.
63. Zientek C.C.E, Breakwell G.M. Attributional Schema of Players Before and After Knowledge of Game Outcome; 1989; 211-21.
64. Mc Auley E. Gross JB. Perceptions of Casualty in Sports. Journal of Sport Psychology. Vol 52 (6): 1985; 72-76. 1985.
65. Mark, M.M, Mutrie N, Brokss D.R, Harris D.V. Causal Attributions of Winners and Losers in Individual Competitive Sports. Toward a Reformulation of the Self Serving bias. Journal of Psychology. Vol, 54 (4): 1984; 184-195.
66. Esser F.L. Ursachenerklärung und Zufriedenheit von Basketballspielern nach einem verlorenen Spiel. Köln: 1984; 32-37.
67. Tannenbaum G, Furs D, Weingarten G. Attribution of Casualty in Sport Events. Validation of The Wingate Sport Achievement Responsibility Scale. Journal of Sport Psychology: 1984; 430-439.
68. Bird A.M. Psychology and Sport Behavior. Los Angeles: Times Mirror Mosby College Publishing; 1979; p, 260-268.
69. Keating JW. Sportsmanship as a Moral Category. In: Boxill J, editor. Sports Ethics: An Anthology. Blackwell Publishing; 2003; 63–71.
70. Walter, K.H. Kausalattribution von Erfolg und; Mißerfolg eine vergleichende Untersuchung bei Einzelsportlern. Köln: 1977.

71. Weinberg RS, Gould D. Foundation of Sport and Exercise Psychology. Canada: Human Kinetics Books Champaign; 1995.
72. Şimşek R. Spor Medyasının Başarı ve Başarısızlık Yükleme; Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. Yüksek Lisans Tezi. Mersin; 2009.
73. Ziyagil M.A, Şampiyon Kikboksörün Antrenman İlkeleri. Türkiye Kick Boks Federasyonu, Spor Bilimleri Dergisi. I: 2008; 13-22.
74. Çoknaz, Aycan, Velioğlu. Rekabet İçin Değer, Değer İçin Kazanmak mı Gerekir? Durum Çalışması: Türkiye Futbol Liginden Bolu Spor. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2008;25-34.
75. Arıburun B, Aşçı F. Amerikan Futbolu Oyuncularında Hedef Yönelimi ve Algılanan Güdüsel İklim. Spormetre Bed. Eğt. Sp.Bil. Der. III (3) 2005; 111-114.
76. Şentuna M. Voleybolda Hücum ve Savunmaya Ait Değişkenler İle Kazanma ve Kaybetmenin Ayırıştırılması. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. III (2); 2005; 85-92.
77. Aktaş A, Çobanoğlu G, Yazıcılar İ. Profesyonel Erkek Basketbolcuların Saldırganlık Düzeyleri İle Maç Başarıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması. Spormetre Bed. Eğt Sp. Bil. Der. II (3) 2004; 127-134.
78. Sezen P, Yıldırım İ. Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Fair Play Anlayışları. İçinde: Yıldırım İ, Doğan P, Erturan E. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı. 1. Baskı. Ankara: Sim Matbaacılık: 2003; 13-20.

- 79.Öcel, H. Takım Sporü Yapan Oyuncularda Kollektif Yeterlik, Öz Yeterlik ve Saygınlık ile Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü; 2002.
- 80.Tiryaki Ş, Gödelek E. Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlanması Çalışması. 1.Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu.Mersin: 1997; 128-141.
81. Işıl N. 12-18 Yaş Grubu Öğrenci Voleybolcuların Başarılarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988.
- 82.Tanrıöğen. A. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık; 2009.
- 83.Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık; 2004; 19-22, 34-41.
- 84.Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi. 1.Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2002.
- 85.Çapri, B. ve Kan, A. Öğretmen Kişilerarası Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2(1): 2006; 48-61.
- 86.Balcı A. Sosyal Bilimlerde Araştırma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara:1995; 32-40.
- 87.Turgut M.F, Baykul Y. Ölçekleme Teknikleri. Ankara: ÖSYM Yayınları; 1992.

88. Bayram N. Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi. Bursa: Ezgi Kitabevi; 2004.
89. Schermelleh-Engel K. ve Moosbrugger H. Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Test of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures, Methods of Psychological Research Online. 8(2); 2003; 23-74.
90. Hu L. ve Bentler P.M., "Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives", Structural Equation Modeling. 6. 1999; 1-55.
91. Brown T.A. Confirmatory Factor Analysis for Applied Research. New York: 1st Edition, Guilford Publications; 2006; 13-18.
92. Sümer N. Yapısal Eşitlik Modelleri. Ankara: Türk Psikoloji Yazıları 3(6); 2000; 49-74.
93. Gömleksiz M.N. Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi; 14(2). 2004; 8-17.
94. Carter C.D. Doing Quantative Psychological Research. East Sussex: From Design to Report, Psychology Pres Ltd; 1997; 13, 21, 32-35.
95. Özdamar K. Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi. 2.Baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi; 1999; 17-22, 44,68.

10. TEŞEKKÜR

Spor müsabakaları, kitleler tarafından büyük ilgi görmektedir. Profesyonelliği aşırı derecede benimsemiş sporcuların ve antrenörlerin sayılarının artmasıyla, sporun içinde var olan; “*spor, spor için yapılır*” anlayışının yerini, müsabakayı kazanmak anlayışı almıştır. Spor etkinliklerine katılan seyirciler, takımlarına kazanmak için baskı yapmaktadır. Sporcular ve spor etkinliklerine katılan bireyler, kazanmayı artık yaşamlarının bir parçası olarak görmeye başlamışlardır. Sporcuların artık önem verdikleri tek şey olan kazanma duygusu ve kazanmaya yönelik algıları her geçen gün daha fazla araştırma konusu olmaktadır.

“Sporda Psiko-Sosyal Alanlar” da yapılan çalışmalar ile belirli bir sistem kazanan spor biliminin kapsam alanına giren bu çalışma, sporcuların kazanmaya yönelik algılarını incelemektedir. “Sporcuların Kazanmaya Yönelik Algılarının İncelenmesi” konulu tezimde beni yönlendiren ve tez boyunca desteğini ve rehberliğini hiçbir zaman eksik etmeyen, tez danışmanım Sayın Prof.Dr. Özbay Güven’e, desteklerinden dolayı, Sayın Prof.Dr. Emin Kuru ve Adnan Kan’a çalışmanın her anında bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan ve her zaman bana moral veren, Sayın Yrd. Doç.Dr. Erman Öncü ve Sayın Yrd.Doç. Dr. Mehmet Tunçkol’a, veri toplama aşamasındaki yardımlarından dolayı, Gazi Üniversitesi ve Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu personeline ve öğrencilerine teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmalarım sırasında sürekli desteklerini gördüğüm, bana sürekli anlayış ve sabır gösteren, babam Ahmet Somtürk, annem Asuman Somtürk, eşim Emre Okur ve diğer tüm aile fertlerime minnetlerimi sunarım.

Kutluay Okur

Ankara 2012

11.EKLER

Ek-1. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'na Yazdığı İzin Yazısı

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

SAYI : B.30.2.GÜN.0.42.00.00/ 1047
KONU : İzin Hk.

ANKARA
29.04.2011

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

Enstitümüz Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Programı Yüksek Lisans öğrencisi Kutluay
OKUR'un yürütmekte olduğu "Sporcuların Kazanmaya Yönelik Algılarının İncelenmesi"
konulu tez çalışması ve ölçeğin geliştirilmesi ve uygulanabilmesi ile ilgili olarak yapacağı çalışma
için gerekli iznin verilmesi bilgilerinize saygı ile arz olunur.

Prof.Dr. Derviş YILMAZ
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ V.

29/04/2011 Şef Sor. C.ÇATAL
29/04/2011 Ens.Sek.V. B.YAHŞİ

Adres : Bandırma Sok:No:6 Etiler/Ankara
Tel : 0-312-2226208
Faks : 0-312-2124985

E-Mail: saglikb @ gazi.edu.tr
Web: www.Saglikb.gazi.edu.tr

Ek-2. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'na Yazdığı İzin Yazısı

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

SAYI : B.30.2.GÜN.0.42.00.00/1046
KONU : İzin Hk.

ANKARA
29.04.2011

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
TOKAT

Enstitümüz Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Programı Yüksek Lisans öğrencisi **Kutluay OKUR'un** yürütmekte olduğu "**Sporcuların Kazanmaya Yönelik Algılarının İncelenmesi**" konulu tez çalışması ve ölçeğin geliştirilmesi ve uygulanabilmesi ile ilgili olarak yapacağı çalışma için gerekli iznin verilmesi bilgilerinize saygı ile arz olunur.

Prof.Dr. Derviş YILMAZ
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ V.

29-04/2011 Şef Sor. C.ÇATALOĞLU
29-04/2011 Ens.Sek.V. B.YAŞI

Adres : Bandırma Sok:No:6 Etiler/Ankara
Tel : 0-312-2226208
Faks : 0-312-2124985

E-Mail: saglikb @ gazi.edu.tr
Web: www.Saglikb.gazi.edu.tr

Ek-3. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği Açık Uçlu Soru Formu

Değerli Sporcu Arkadaşlar,

Sporda kazanmak ile ilgili neler düşündüğünüzü lütfen yazınız. Anket sonuçları, “Sporcuların Kazanmaya Yönelik Algılarının İncelenmesi ” konulu araştırmada kullanılacaktır. Düşüncelerinizi samimi olarak yazmanız araştırmanın objektifliği açısından oldukça önemlidir.

Anketin sonunda elde edilecek olan bilgiler, araştırma amacı dışında kullanılmayacağından ankete isim yazmanıza gerek yoktur.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Kutluay OKUR

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Yüksek Lisans Programı

- 1).....
.....
- 2)
.....
- 3)
.....
- 4)
.....
- 5)
.....

Ek-4. Kişisel Bilgi Formu (KBF)*

Değerli Katılımcı;

Bu anket, “sporda kazanma algı” düzeyinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonuçları, yalnızca bu amaçla kullanılacak olup, kişisel amaçlar için anket sonuçlarından yararlanılmayacaktır. Bu nedenle isim yazmanıza gerek yoktur.

Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Kutluay OKUR

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Yüksek Lisans Programı

1. Cinsiyetiniz

☐ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız

3. İlgili olduğunuz spor dalı

4. Kaç yıldır lisanslı olarak bu spor dalı ile ilgileniyorsunuz?

5. Spor branşınızda mili oldunuz mu?

☐ Evet

☐ Hayır

6. Spor branşınızdaki statünüz nedir?

☐ Derecem yok

☐ Okullar arasındaki yarışmalarda derecem var

☐ Kulüpler arasındaki yarışmalarda derecem var

☐ Türkiye şampiyonasında derecem var

☐ Avrupa şampiyonasında derecem var

☐ Dünya şampiyonasında derecem var

☐ Diğer (yazınız)

7. Okuduğunuz Bölüm

- ☐ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ☐ Antrenörlük Eğitimi
☐ Spor Yöneticiliği ☐ Rekreasyon

8. Okuduğunuz sınıf

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

9. Akademik başarı durumunuzu nasıl değeriendiriyorsunuz?

- ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

10. Türkiye standartlarında ekonomik (maddî gelir) bakımından aşağıdakilerden hangisine dahilsiniz?

- ☐ Düşük ☐ Ortanın altı ☐ Orta ☐ Ortanın üstü ☐ Yüksek

11. Annenizin öğrenim durumu

- ☐ Okur – yazar değil
☐ Okur – yazar
☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise
☐ Yüksekokul / Fakülte mezunu

12. Babanızın öğrenim durumu

- ☐ Okur – yazar değil
☐ Okur – yazar
☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise
☐ Yüksekokul / Fakülte mezunu

Ek-5. Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği (SYKAÖ)*

SPORCULARA YÖNELİK KAZANMA ALGISI ÖLÇEĞİ		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
	<i>Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, buna ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı ifadenin yanındaki kutucukları işaretleyerek belirtiniz. Lütfen her ifadeyi bir kez işaretleyiniz ve cevaplanmamış hiçbir ifade bırakmayınız.</i>					
1	Kazanmak için, kendime hedefler belirlerim.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Kazanmak için, antrenörümün değerlendirmelerini dikkate alırım.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Kazandığım zaman, kendimi iyi hissedirim.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Kazanmak, benim için önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Kazanmak için, her zaman görev ve sorumluluklarımın bilincinde olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Kazanmak için, daha çok antrenman yaparım.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Kazanmak için, kendimi her türlü duruma en iyi şekilde hazırlarım.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Geçmiş tecrübelerim, kazanmak için beni motive eder.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Geliştirdiğim tekniği kullandığım zaman hedefime daha kolay ulaşı- rım.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Kazanmak için, hayaller kurarım.	☐	☐	☐	☐	☐

* Ek-2 ve Ek-3 (SYKAÖ)* araştırmacının yazılı izni olmadan kullanılamaz.

12. ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI : Kutluay OKUR

DOĞUM TARİHİ VE YERİ : 03.01.1987 / Tokat

EĞİTİM :

2009 - 2012 Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden

Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

2004 – 2008 Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve

Spor Öğretmenliği Bölümü

2001 – 2004 Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi

1994 – 2001 Tokat V.B. Namık Kemal İlköğretim Okulu

YABANCI DİL : İngilizce